

Tartu Ülikool
Filosoofiateaduskond
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut
Eesti keele osakond

Kadriliis Rämmann

Sõnavara tundmine 10. ja 11. klasside õpilaste seas

Bakalaureusetöö

Juhendaja professor Martin Ehala

Tartu 2013

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Sõnavara	6
1.1. Sõnavara jagunemine	7
1.2. Sõnavara arendamise tähtsus	9
2. Õpilaste sõnavaratundmise uurimine	11
2.1. Meetodid sõnavara uurimiseks	11
2.2. Sõnavara uurimine kontekstuaalselt ja mittekontekstuaalselt	13
2.3. Sõnavaratundmise varasemad uuringud	14
3. 10. ja 11. klasside õpilaste sõnavaratundmise test.....	20
3.1. Testi koostamine	20
3.2. Taustaandmete analüüs.....	21
3.2.1. Vanuseline jagunemine.....	21
3.2.2. Sooline jagunemine	21
3.2.3. Klassidepõhine jagunemine	23
3.2.4. Koolidepõhine jagunemine	24
3.2.5. Maakondlik jagunemine	26
3.3. Testi tulemused	27
3.3.1. Üldhariduskoolide 10. klassid.....	27
3.3.2. Üldhariduskoolide 11. klassid.....	30
3.4. 10.–12. klasside õpilaste sõnavaratundmise tulemuste võrdlus.....	33

3.5. Järeldused	37
Kokkuvõte	41
Kirjandus	43
Vocabulary knowledge among 10 th and 11 th grade students <i>Summary</i>	46
Lisa 1. Sõnade nimekiri nende teadmise järjekorras (10. klass)	48
Lisa 2. Sõnade nimekiri nende teadmise järjekorras (11. klass)	55

Sissejuhatus

Võõrkeelt omandades on tavapärane ja harjumuslik õppida lisaks grammatikareeglitele ka selle keele sõnavara. Tegelikult tuleks ka emakeelsete sõnade õppimisele ja tundmisele pöörata rohkem tähelepanu ning seoses sellega valiti bakalaureusetöö teemaks õpilaste sõnavaratundmine. Esmapilgul lihtsana ning tuttavana näiv sõna ei pruugi seda siiski olla. Sõnavaraõpetusega tuleks eelkõige tegeleda emakeeleõpetuse tundides, kus õpetaja saab suunata ning juhtida tähelepanu õpilaste sõnavaraste teadmiste täiustamisele. Lisaks omandatakse palju sõnu ka väljaspool õppeasutust, kuid koolist peaksid õpilased saama harjumuse ja motivatsiooni iseseisvalt uusi sõnu õppida ja kahtluse tekkimisel nende tähendust, kirja pilti jms kontrollida.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on mittekontekstuaalse märgistusmeetodiga uurida, kui hästi arvavad tundvat Eesti üldhariduskoolide 10. ja 11. klasside õpilased Liina Säinasti 2012. aastal kaitstud magistritöös „Riikliku õppekava läbivate teemade sõnavara tundmine abiturientide seas“ välja selgitatud 198 võtmesõna. Töö autor eeldab, et 11. klasside õpilased teavad küsitud sõnu paremini kui 10. klasside õpilased. Kuna õpilased peavad ise hindama oma teadmisi küsitud sõnade kohta, siis on oodatav sõnade suur aimamise osakaal. Samuti eeldab töö autor, et sõnaliigiti teatakse testis olevatest sõnadest kõige paremini verbe, seejärel adjektiive ning kõige vähem substantiive.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis juhitakse tähelepanu sellele, et keele sõnade arvu on väga raske ja peaaegu võimatu kindlaks määrata. Keele sõnavara on ühtaegu nii püsiv kui ka muutuv, mis peegeldab oma ajastut ning täieneb pidevalt. Esimese peatüki alapeatükkides tuuakse välja võimalused, millest lähtudes saab sõnavara jaotada ning põhjused, miks on vaja õpilaste sõnavara arendada ja rikastada.

Teises peatükis esitatakse aktiivse ja passiivse sõnavara uurimise enamkasutatavad meetodid ning selgitatakse nende meetodite puudusi. Seejärel keskendutakse võimalusele uurida õpilaste sõnavara kontekstuaalselt ja mittekontekstuaalselt. Teises

peatükis tuuakse välja ka varasemad uuringud, milles käsitleti õpilaste sõnavaratundmist.

Bakalaureusetöö kolmandas peatükis käsitletakse töö autori läbi viidud 10. ja 11. klasside õpilaste sõnavaratundmise testi tulemusi. Esmalt keskendutakse testi koostamisele ja analüüsitakse vastajate taustaandmeid (õpilaste vanuselist, soolist, klassidepõhist, koolidepõhist ja maakondlikku jagunemist). Seejärel esitatakse eraldi alapeatükkidena 10. ja 11. klasside õpilaste sõnavaratundmise testi tulemused ning võrreldakse bakalaureusetöö tulemusi Liina Säinasti 2012. aasta magistr töö tulemustega. Kolmanda peatüki lõpus tuuakse välja tulemuste põhjal tehtud järeldused.

Töö lõpuosas esitatakse bakalaureusetöö kokkuvõte, kirjanduse loetelu ja ingliskeelne kokkuvõte bakalaureusetööst. Lisadena on välja toodud 10. ja 11. klasside pingerida testis küsitud sõnadest. Nimekiri algab kõige rohkem teatud sõnadega ning lõpeb kõige vähem tuntutega.

1. Sõnavara

„Eesti keele käsiraamat“ annab mõistele *sõnavara* järgmise seletuse: „Sõnavara ehk leksika on kõik mingisse keelde või allkeelde või ühe isiku keeletarvitusse kuuluvad sõnad ja sõnade püsiühendid kokku“ (Erelt jt 2007: 591). Igapäevaselt kasutatakse mõistet *sõnavara* ainsuses – sellega mõeldakse ühe isiku sõnavara. Pikulski ja Templeton toovad välja, et „The American Heritage Dictionary“ järgi on sõnavara sõnade kogum, mida kasutab, mõistab ja valdab konkreetne isik või grupp. (Pikulski, Templeton 2004: 1)

Sõnade arvu mingis keeles on väga raske ja võiks öelda, et isegi võimatu kindlaks määrata. Esiteks juba sellepärast, et sõnade loendamine oleks aeganõudev protsess, aga eelkõige on sõnade arvu kindlaksmääramise takistuseks mõistete *sõna* ja *eesti keel* erinev sisu, sest neid saab mõista mitmel viisil. Raskusi tekib sõna piiride määramisega, sest üldist ning kõigi keelte puhul kehtivat sõna määratlust pole suudetud kokku leppida. Igas keeles eristatakse sõnu erinevalt. Eesti keeles tekivad probleemid liitsõnadega: kas liitsõna pidada omaette sõnaks või mitte. Sarnane probleem tekib ka ühendverbidega. Eesti keele all võidakse mõelda kas ainult eesti kirjakeelt või kogu eesti rahva keelt, mis hõlmab lisaks kirjakeelele ka murdeid ja murrakuid. Eesti keelena võib vaadelda aga ka ühe konkreetse indiviidi keelt. (Rätsep 2002: 41–42)

Huno Rätsep leiab, et eesti kirjakeeles võib kasutusel olla vähemalt 600 000–700 000 sõna. Rätsepa sõnul suurendab eesti keele sõnade koguarvu liitsõnade rohkus. Samuti aitab sõnavara suurendada oskussõnavara pidev kasv, poliitilised, majanduslikud ja kultuurilised muutused, teaduse ja tehnika areng. Sõnavara võib pidada oma ajastu peegliks – ümbritseva tegelikkuse muutumisel muutuvad ka sõnad. Keele sõnavara peab ühtaegu olema nii püsiv kui ka muutuv. Mingi keel saab eksisteerida ainult siis, kui keelekollektiivi liikmetel on keeleloome võime, mille abil suudavad nad keelt täiendada ja toota juurde uusi sõnu. Järelikult võib eesti kirjakeele sõnade koguarv ulatuda peaaegu miljonini. (Erelt jt 2007: 591; Rätsep 2002: 45–46)

1.1. Sõnavara jagunemine

Võimalusi, millest lähtudes saab sõnavara jaotada, on mitmeid. Näiteks on sõnavara võimalik jaotada päritolu, sõnade struktuuri, tarvitusulatuse, ajalise jaotuse, kasutajaskonna territoriaalse ja sotsiaalse jagunemise, sageduse, hinnangu, stiili jms alusel (Erelt jt 2007: 592–629). Samuti saab sõnavara jaotada lähtudes tähendusest või funktsioonist. Erinevate sõnavararühmade omandamine ei toimu kõigil keelekasutajatel ühtmoodi ning samuti pole kõik sõnavararühmad võrdse tähtsusega. (Laugaste 1962: 3)

Ühe indiviidi puhul võib rääkida seoses erinevate osaoskustega mitmest erinevast sõnavaratüübist, näiteks kuulmis- (*listening*), rääkimis- (*speaking*), kirjutamis- (*writing*) ja lugemissõnavarast (*reading*) ning nende kombinatsioonidest. Ühe isiku sõnavara võib jaotada suuliseks (*meaning/oral vocabulary*) ja kirjalikuks (*literate/written vocabulary*), aktiivseks (*expressive vocabulary*) ja passiivseks (*receptive vocabulary*). Suuline sõnavara hõlmab endas kuulmis- ja rääkimisoskust, kirjalik sõnavara lugemise- ja kirjutamisoskust. Aktiivse sõnavara moodustavad rääkimis- ja kirjutamisoskus, passiivses sõnavaras kombineeruvad kuulmis- ja lugemisoskus. (Pikulski, Templeton 2004: 1–2; Saar 2011: 10)

Esimesel viiel eluaastal on lapsed mõjutatud suulisest sõnavarast, neil puudub kirjalik sõnavara. Lapsed mõistavad sõnu, mida nad kuulevad ja kasutavad neid suuliselt oma kõnes. Lugema ja kirjutama õppides hakatakse mõistma seoseid sõna kirja- ja häälduse vahel. Väikeste laste puhul on nende suuline sõnavara suurem kui kirjalik. Vanemate laste ja täiskasvanute puhul on olukord vastupidine: kirjalikku keelt kasutatakse rohkem, sest see on formaalsem. (Pikulski, Templeton 2004: 2)

Aktiivne ehk kõne- ja kirjutamissõnavara hõlmab sõnu, mida inimene kasutab oma igapäevases kõnes ja/või kirjas (Tamm 1975: 7; Tuulik 1995: 84). Pikulski ja Templetoni (2004: 1) järgi tähendab sõna *kasutama* seda, et inimene väljendab ennast rääkides või kirjutades, teisisõnu, inimene kasutab enda väljendamiseks sõnu suuliselt või kirjalikult. Passiivsesse ehk lugemissõnavarasse kuuluvad sõnad, mida inimene konkreetsetes kontekstis mõistab, kuid oma keelekasutuses ta neid ei tarvita (Tuulik 1995: 84; Õunapuu 1992: 318). Pikulski ja Templetoni (2004: 1) järgi mõistetakse sõnavara kuulamisel või lugemisel.

Tegelikult esineb nii aktiivses kui ka passiivses sõnavaras palju poolikuid võimalusi, nii-öelda poolikut tundmist. Iseseisvalt omandatud sõnadele annavad keelekasutajad sageli ühekülgse või meelevaldse tähenduse, sõnu ei osata õigesti seostada või eksitakse nende ortograafias. (Laugaste 1962: 4) Jeremy Harmeri arvates on aktiivse ja passiivse sõnavara eristamine ebaselge, sest aktiivne ja passiivne sõnavara pole konstantne suurus ja sõnad võivad liikuda ühest sõnavaratüübist teise. Sõna, mis on õpilase nii-öelda aktiivses sõnavaras, võib vähesel kasutamisel tõttu liikuda passiivsesse sõnavarasse ja sõna, mis asus passiivses sõnavaras, võib sattuda aktiivsesse sõnavarasse, kui situatsioon või kontekst provotseerib selle kasutamist. (Harmer 1993: 159–160) Passiivse sõnavara sõnad on aktiivse sõnavara potentsiaalseks baasiks, sest passiivse ja aktiivse sõnavara suhe on 3:1 (Lupp 1972: 509; Tuulik 1995: 84).

Ainult sõna tähenduse tundmine ei garanteeri sõna liikumist passiivsest sõnavarast aktiivsesse (Õunapuu 1992: 319). Selleks, et uus sõna liiguks õpilase passiivsest sõnavarast aktiivsesse, tuleb õpetajal pakkuda võimalusi uute sõnade kuulamiseks, nägemiseks, kirjutamiseks ja kasutamiseks kõnes (Tuulik 1995: 88). Aktiivsesse sõnavarasse kuuluvad Gerda Laugaste (1962: 4) järgi vaid need sõnad, mille kohta teatakse sõna täpset tähendust, ortograafiat, muutmist, rektiooni (eriti oluline verbide puhul) ning fraseoloogiat. Lisaks eeldab sõna kasutamine kõnes ja kirjas, et teatakse sõna hääldust, selle põhitähendust ning tähendusvarjundeid ja sõna suhteid teiste sõnadega, näiteks sünonüüme, antonüüme jms (Mägi jt 2012: 13). Tähelepanu tuleb juhtida sellele, et aktiivsesse sõnavarasse lülitub sõna ainult kõnes (Tuulik 1995: 84).

Samuti on sõnade aktiivsuses või passiivsuses oma roll ka õpilastel, kes võivad teha valiku, milliseid sõnu nad tahavad õppida ja milliseid mitte. Mõningaid sõnu teavad õpilased paremini, sest neil tekivad nende sõnadega paremad assotsiatsioonid. Mõni sõna on meelepärasem ja seda eelistatakse rohkem kasutada kui teist. (Harmer 1993: 159–160)

Kristi Saarsoo ja Elle Sõrmuse (2008: 64) järgi võib lisaks aktiivse ja passiivse sõnavara eristamise kõrval välja tuua ka indiviidi potentsiaalse sõnavara, mis tähendab seda, et õppija valdab sõnaloomet, tunneb liidete tähendusi ning oskab ise moodustada liidete abil uusi sõnu.

1.2. Sõnavara arendamise tähtsus

Harmer (1993: 153) võrdleb keelt inimkehaga: keele struktuurid ehitavad üles skeleti ning sõnavara tagab selle elujõulised ja funktsioneerivad organid. Seetõttu on sõnavaral oluline roll keele kui tervikliku süsteemi juures. Sõnavara ei peeta eraldiseisvaks lisapagasiks muu koolihariduse kõrval, vaid see on keele põhikomponent, mille õppimine ning õpetamine on sama tähtis kui ortograafiareeglid ning grammatika (Laugaste 1962: 3).

Senised tähelepanekud ja uurimused erinevate keelte puhul on leidnud, et laps tunneb umbes 3600 sõna, 14-aastane nooruk üle 9000 sõna, vähese haridusega täiskasvanu 11 000–14 000 sõna ning haritud inimene võiks tunda üle 50 000 emakeelse sõna (Rätsep 2002: 43–44). Need arvud võivad isikuti varieeruda, sest sõnavara suuruse erinevused sõltuvad keskkonna tingimustest ja individuaalsetest iseärasustest (Kraav 1969: 272).

Kooliteed alustades on laps omandanud igapäevase põhisõnavara, millega on ta kokku puutunud senises keskkonnas, kodus või lasteaias, linnas või maal, pereliikmetega suheldes. Õpilaste sõnavara areneb ja täieneb nii koolis kui ka koolivälises keskkonnas, kuid emakeeleõpetuse tundides tuleb õpetajatel teha põhiline töö, et täpsustada sõnade tähendusi ning aktiveerida uute sõnade kasutamist. Tähelepanu tuleb pöörata ka ilukirjandusteoste lugemisele, sest mida suurem on lugemus, seda rikkalikum on õpilase sõnavara. (Laugaste 1962: 3, 24) Kooli ja õpetajate ülesandeks on ühtlustada õpilaste sõnavarataset, aidata vähem arenenud õpilased teistele järele ning suurendada järk-järgult kõigi õpilaste sõnavarateadmisi. Sealjuures tuleb tähelepanu pöörata sellele, et rikkalikku sõnavara ei ole võimalik omandada kiiresti ja ühe korraga, vaid see nõuab sihipärast ja aastatepikkust tööd, et õpilased hakkaksid sõnu kasutama õiges tähenduses ja väljendaksid ennast selgelt ja täpselt. (Kraav 1969: 272, 278)

Pikulski ja Templetoni järgi on õpetajate ülesandeks arendada õpilaste sõnavaraoskuste ülekannet ühest sõnavaratüübist teise, sest õpilastel, kellel on suur rääkimissõnavara, on eeldatavasti ka suur kuulumis-, lugemis- ja kirjutamissõnavara.

Ühest küljest piiratud sõnavara piirab ka teisi sõnavaratüüpe. (Pikulski, Templeton 2004: 2–3)

Sõnavara tundmine ja õppeedukus on omavahel seotud. Õpilase edasijõudmatuse peamiseks põhjuseks võib olla kasin sõnavara, mis takistab õppeteksti mõistmist. Õpilasel võib tekkida raskusi kogu tekstilõigu mõistmisel, kui ta ei tunne ühe-kahe võtmesõna tähendust. (Tamm 1975: 5) Õpilane, kelle sõnavara on rikkalik, suudab paremini hakkama saada kõigis õppeainetes ning tema õppeedukus on kõrgem (Kraav 1969: 277; Laugaste 1962: 3). Samuti on leitud, et sõnavara ja vaimsete võimete vahel on korrelatsioon: sõnavara rikastamisega arendatakse vaimseid võimeid ning vaimsed võimed soodustavad omakorda sõnavara omandamist (Mikk 1980: 42).

Õpilaste sõnavara arendamist peetakse Laugaste sõnul oluliseks sellepärast, et „mida täielikumalt üksikisik tunneb oma emakeele sõnavara, seda kindlamalt käsitleb ta keelt kui suhtlemisvahendit ja rahvuskultuuri vormi, seda täpsemalt tunneb ta tegelikkust“. Õpilaste sõnavaras peegelduvad kõik uued kogemused, tähelepanekud ja teadmised ümbritsevast maailmast (Laugaste 1962: 3). Pikulski ja Templetoni sõnul aitab lai ning rikas sõnavara olla õpilastel edukad nii koolis kui ka tavaelus. Tänapäeva keerukas ühiskonnas mõjutavad keelelised oskused ning sõnatundmine olulisel määral inimeste hakkamasaamist. (Pikulski, Templeton 2004: 1)

Õpilaste sõnavara arendamise lõppeesmärgiks on jõuda kultuurkeeleni ning osata hinnata oma emakeele rikkust, korrektsust ja ilu (Tamm 1975: 6–7; Laugaste 1962: 24). Järkjärguliselt ning erinevate etappide kaudu püütakse lastele iseloomulik lihtne konkreetne keel arendada mitmekesiseks ning abstraktsel mõtlemisel põhinevale väljendusviisile lähedasemaks (Tamm 1975: 6–7). Sõnavara õpetamise sihipärase tööga tuleb kujundada arusaam täpse väljenduse olulisusest ja vajalikkusest, et õpilased oskaksid oma kõnes vältida inetust ja ülearust, valdaksid oma emakeelt korrektselt ja suudaksid anda oma mõtteid edasi vabalt, loogiliselt ning ilmekalt (Kraav 1969: 278; Laugaste 1962: 24).

Need 1960ndatel ja 1970ndatel Laugaste, Tamme ja Kraavi poolt välja toodud eesmärgid on aktuaalsed praegu ja ka edaspidi, sest püüdlus korrektse ja täpse keelekasutuseni peaks olema iga kodaniku aegumatu ülesanne ning meeldiv kohustus.

2. Õpilaste sõnavaratundmise uurimine

2.1. Meetodid sõnavara uurimiseks

Pearsoni, Hieberti ja Kamili arvates on sõnavara hindamise nii teoreetilist kui ka praktilist osa vähe arendatud. Teoreetiline osa põhineb traditsioonil, mugavusel ja ökonoomsuse otsingul, mitte aga oma olemuse selgel mõtestamisel ja arusaamisel. Praktiline osa annab õpetajatele võimaluse hinnata ainult õpilaste esitust ja võimeid võrreldes kaasõpilastega. (Pearson jt 2012: 231–232)

Sõnavara uurimise meetoditele hakati tähelepanu pöörama 1950ndatel, mil suurenes laste sõnavara käsitlevate uurimuste arv. Uurijate kogutud andmetes esines varieeruvusi, kuigi uurimused viidi läbi sama grupi piires ning sama materjali põhjal. Erinevusi tulemustes ei olnud võimalik seletada sotsiaalse keskkonna erinevustega, vaid varieeruvuse põhjustas erinevate uurimismetodite kasutamine. (Tamm 1975: 8)

Aktiivse sõnavara uurimise meetodid Maie Tuuliku (1995: 84) järgi on:

- pildi järgi jutustamine;
- kirjandi kirjutamine;
- sõnaliste assotsiatsioonide meetod.

Pildi järgi jutustamine sobib eelkõige nooremate laste aktiivse sõnavara uurimiseks. Meetod võimaldab uurida, milliseid üksikuid sõnu katseisik kasutab ning annab võimaluse seotud kõne uurimiseks (kõne sujuvus, süntaksi iseärasused, artikulatsioon jm). Sõnaliste assotsiatsioonide meetodit kasutades tuleb katseisikul teatud aja jooksul öelda või kirjutada nii palju sõnu, mis talle seostuvad ette antud stiimulsõnaga. (Tamm 1975: 12)

Passiivse sõnavara uurimise enamkasutatavad meetodid Leelo Tamme (1975: 8–9) järgi on:

- definitsioonimeetod – definitsiooni, näite või seletuse abil näidatakse, et saadakse sõna tähendusest aru;
- valikvastus-test (*multiple-choice-test*) – kriitilise sõna kõrvale antakse rida sõnu või väljendeid, mille seast tuleb katseisikul välja valida üks variant, mis vastab kriitilise sõna tähendusele;
- sobitustest (*matching-test*) – kriitilised sõnad paiknevad ühes tulbas ja nende definitsioonid teistsuguses järjestuses teises tulbas (definitsioone on rohkem kui kriitilisi sõnu) ning katseisikul tuleb kriitilised sõnad kokku viia õigete definitsioonidega;
- sama-vastand-erinev-test (*same-opposite-neither-test*) – katseisikul tuleb öelda, kas sõnapaari liikmed väljendavad sama asja, vastandit või erinevaid asju;
- märgistusmeetod – katseisikul tuleb loetelus ära märkida need sõnad, mille tähendust ta arvab mõistvat.

Kõigil passiivse sõnavara uurimise meetoditel on puudusi, kuid nendest hoolimata on neid meetodeid kasutatud ning saadud arvestatavaid tulemusi. Kasutades definitsioonimeetodit, tuleb arvestada, et katseisik võib tegelikult sõna tähendust teada, aga ta ei oska seda defineerida või esitab väära definitsiooni. Seda tuleb silmas pidada eelkõige nooremaid õpilasi küsitledes, vanemate õpilastega ei ole see probleemiks. (Tamm 1975: 9)

Valikvastus-testi kasutades ei saa uurija kindel olla, et katseisik pole kasutanud nii-öelda jääkide-meetodit: välistanud näiteks neljast pakutust variandist kõige ebaloogilisemad ning valinud juhuslikult õige vastusevariandi. Sarnaselt võib katseisik toimida ka sobitustesti ja sama-vastand-erinev-testi puhul. (Tamm 1975: 10)

Märgistusmeetodit kasutades võib katseisik olla liiga heal arvamusel oma teadmistest. Katseisik võib märkida sõna tuntuks, kuigi tegelikult ei ole tal selget kujutlust sõna sisust või tal on täiesti väär arusaam küsitud sõnast. Välistada ei saa võimalust, et katseisik on sõna ära vahetanud mingi teise sarnase sõnaga. (Tamm 1975: 9)

Valikvastus-testi, sobitustesti, sama-vastand-erinev-testi ja märgistusmeetodit võib pidada küllaltki objektiivseteks, sest nende meetoditega kogutud vastused ei anna uurijale põhjust subjektiivseks hindamiseks, mis paratamatult kerkib esile definitsioonimeetodit kasutades (Tamm 1975: 9).

2.2. Sõnavara uurimine kontekstuaalselt ja mittekontekstuaalselt

Teste, mille abil sõnavara uurida, on võimalik koostada lähtudes uurimuse eesmärgist kas kontekstuaalseid või mittekontekstuaalseid. Kontekstuaalses testis uuritakse sõnavara teksti abiga, mittekontekstuaalses testis ilma teksti abita. Kontekstuaalselt või mittekontekstuaalselt saab uurida nii passiivset kui ka aktiivset sõnavara. (Thornbury 2004: 130–131)

Kontekstuaalse passiivse sõnavara uurimise testiga kontrollitakse katseisiku võimet tunda konteksti abil ära õige vorm. Näiteks tuleb katseisikul valida ette antud vastusevariantide hulgast õige sõna, mis sobib lause kontekstiga. Kontekstuaalses aktiivse sõnavara uurimise testis peab katseisik kirjutama tühja lünka ise sõna, mis sobiks ette antud lausesse. Testiga kontrollitakse katseisiku võimet toota ise lausesse õigeid vorme. (Thornbury 2004: 131)

Mittekontekstuaalses testis ei abista katseisikut õige valiku tegemisel kontekst. Aktiivse sõnavara uurimise testis tuleb katseisikul näiteks definitsiooni järgi ära arvata õige sõna ning see kirja panna. Mittekontekstuaalses passiivse sõnavara testis antakse katseisikule sõna ning vastusevariandid, mille hulgast tuleb välja valida õige vastus. (Thornbury 2004: 130–132)

Kontekstuaalsete testide tugevuseks on see, et kontekst abistab katseisikut õige vastuse leidmisel. Mittekontekstuaalsete testide tugevuseks võib pidada nende koostamise ja hindamise lihtsust, mistõttu on nende kasutamine vägagi levinud. (Thornbury 2004: 131)

Esimesed sõnavara uurimise testid olid mittekontekstuaalsed: katseisikutel tuli testis küsitud sõnu defineerida või selgitada. Esimese maailmasõja aegu hakati definitsioonitestide asemel kasutama lühivastuseid nõudvaid standardiseeritud ning valikvastustega teste. 1970ndatel aastatel, kui mõtlemine keelest muutus, hakati

kasutusele võtma kontekstuaalseid sõnavara hindamise teste, mida aasta-aastalt edasi arendati ning 1990ndatel aastatel muutusid testid põimitumaks ja arvutipõhisteks. Vaatamata ajaloolisele arengule, kasutatakse siiani sõnavara hindamiseks üsna lihtsaid lähenemisviise. (Pearson jt 2012: 233–234)

Pearson, Hiebert ja Kamil toovad välja mõned soovitud sõnavara hindamise testide koostamiseks lähtudes uurimuse eesmärgist. Kui tahetakse teada saada, kui hästi suudab õpilane defineerida mingit sõna, siis võiks anda õpilasele ülesandeks kirjutada sõna definitsioon või lasta valida see tal loetelust. Kui eesmärgiks on koguda informatsiooni selle kohta, kui hästi suudab õpilane tuvastada konteksti abil mingi sõna tähendust, siis tuleks pärast sõna nägemist näitelauses kirjutada õpilasel ise kolme- kuni neljalausealine jutuke, kus ta seda sõna kasutab. Uurimaks, kui hästi tunneb õpilane mingi sõna semantikat, tuleks õpetajal pakkuda küsitud sõna kõrvale ka selle sõnaga lähedalt seotud sõnu. Samuti soovitatakse lasta õpilastel ise hinnata oma sõnavarateadmisi: kui hästi arvavad nad ennast mingit sõna tundvat. Sellega püütakse kaasata õpilased sõnavara hindamisprotsessi ning selgitada välja iga õpilase individuaalsed teadmised. (Pearson jt 2012: 251–252)

2.3. Sõnavaratundmise varasemad uuringud

Õpilaste sõnavarast tervikliku ülevaate saamiseks tuleb uurida nii nende aktiivset kui ka passiivset sõnavara. Lähtudes praktilisest eesmärgist, tuleks eelkõige uurida õpilaste passiivset sõnavara, sest selle taseme ja ulatusega peavad arvestama õpetajad nii õppetunni läbiviimisel, õppemeetodite valikul kui ka oma suulises ettekandes (jutustus, vestlus, seletus). Samuti on oluline teada õpilaste passiivse sõnavara ulatust õpikute ja töövihikute autoritel ning toimetajatel. Aktiivse sõnavara uurimine on praktilisest eesmärgist lähtudes teisejärguline, sest kõikehõlmava informatsiooni puudumine aktiivsest sõnavarast ei takista arendamast õpilaste ilmekat kõnet. Õpilaste aktiivsest sõnavarast annavad informatsiooni nende kirjalikud tööd ning suulised vastused. (Tamm 1975: 7)

Kõige rohkem pärineb õpilaste passiivse ja aktiivse sõnavara uurimusi ingliskeelsetest maadest (Tamm 1975: 7). Eestis olid 1960ndatel ja 1970ndatel õpilaste

sõnavaratundmise põhilisteks uurijateks Inger Kraav, Viivi Maanso ja Gerda Laugaste. 1990ndatel uurisid sõnavara näiteks Maie Tuulik, Mare Mürsepp ja Toom Õunapuu (Säinast 2012: 20). Viimastel aastatel on lisandunud järjest rohkem uurimusi ja lõputöid, mis käsitlevad õpilaste sõnavara.

1969. aastal uuris Inger Kraav 6.–11. klasside õpilaste sõnavara. Uuringus vaadeldi võõrsõnade tundmise taset, vähemkasutatavaid emakeelseid sõnu ning sõnavara ja õppeedukuse seoseid. Katses osales ligi kolmsada õpilast ning testi valiti sõnad, mis esinesid 6. klassi õpikutes ning mille tundmine keskkooliklassides oleks pidanud olema kohustuslik. Uuringust järeldus, et võõrsõnade harjutustest osutus kõige raskemaks võõrsõnadele eestikeelse vaste leidmine. Arvukalt saadi vääri või ebatäielikke vastuseid sõnadele *programm*, *sprinter*, *labürint*, *defitsiitne*, *patriootiline* ja *ekspluateerimine*. Vähemkasutatavate emakeelsete sõnade tundmises eksiti samuti. Paljud harjutustes olnud eestikeelsed sõnad on õpilaste passiivses sõnavaras, kuid nende tähendustes ei olda nii kindlad, et neid ise aktiivselt kasutada. Sellisteks sõnadeks osutusid *ahenema*, *hõivama*, *hääbuma*, *irduma*, *liibuma*, *mainima*, *manduma* ja *talletama*. Samuti leidis Kraav, et sõnavara paremini tundvatel õpilastel oli tavaliselt keskmine hinne kõrgem. (Kraav 1969: 273–277)

Viivi Maanso (1975: 3) on oma uurimisgrupiga tähtsaks pidanud tegelemist õpilaste aktiivse ja passiivse sõnavara taseme, õppekirjanduse, eakohase laste- ja noortekirjanduse ning ajakirjanduse sõnavara ja sõnavara metoodika arendamisega. Ta toob välja, et õpilaste kehv väljenduslaad tuleb sellest, et neil jääb puudu konkreetsest materjalist: mõtetest ja sõnadest. Emakeelse sõnavara vähene tundmine ajendab kasutama korduseid ja primitiivseid lauseid. Napist sõnavarast tuleb õpilaste „väljenduse hallus, individuaalsuse ja originaalsuse puudumine“. (Maanso 1960: 90)

Gerda Laugaste sõnul püüavad õpilased kuni viienda ja kuuenda õppeaastani hakkama saada kõige kodusema ja harjumuspärasema sõnavaraga. Õeldisena eelistatakse kasutada verbe *minema*, *tulema*, *ütleva*, *jooksma*, *käima*. Sünonüüme ning metafoorseid väljendeid kasutatakse vähe, nende asemel tarvitatakse palju asesõnu ning korduseid. Seitsmendas ja kaheksandas klassis hakkavad õpilased rohkem tähelepanu pöörama sõnavara mitmekesisusele, kuid tihti esineb vigu igapäevaste sõnade seostamisel. Näiteks kasutatakse valesti verbe *toimuma*, *avanema*, *kinnitama* ja *huvi*

tundma. Keskkooli vanemate klasside õpilaste keelekasutuses esineb palju raamatulikkust, kunstliku maiguga keelelist šablooni ja sõnavaralisi stampe. (Laugaste 1962: 4–5)

Laugaste (1962: 9) loetleb põhilisi sõnavigu, mis esinevad õpilaste keelekasutuses: ignoreeritakse sõna tähendust ja

- 1) vahetatakse lähedasi sünonüüme (näiteks *tulemus* ~ *tagajärg*, *milline* ~ *mis*, *kajastama* ~ *käsitleva*);
- 2) ei eristata samatüveliste sõnade tähendust, kus üks tuletis tõrjub teised välja (näiteks *käsitleva* ~ *käsitama* ~ *käsitsema*);
- 3) ei tunta sõna stiiliväärtust ega fraseoloogilist tingitust;
- 4) kuhjatakse standardsõnu;
- 5) moodustatakse tautoloogilisi sõnaühendeid ja liitsõnu;
- 6) kasutatakse parasiitsõnu (näiteks *küsimus*, *probleem*, *osa*);
- 7) esineb meelevaldseid tuletisi ja liitsõnu;
- 8) eksitakse ortograafias (eriti võõrsõnades);
- 9) eksitakse rektsioonis.

Kathy Sarapuu uuris oma lõputöös üldkeeles sagedamini kasutatavate võõrsõnade tundmist gümnaasiumiastmes võttes aluseks „Eesti kirjakeele sagedussõnastiku“. Võõrsõnade valikul arvestati nende abstraktsusastme ja kasutussagedusega ning testi püüti valida erinevatest sõnaliikidest võõrsõnu. Sarapuu koostas võõrsõnade tundmise uurimiseks neli testi (kaks definitsioonitesti ja kaks valikvastustega testi). (Sarapuu 2005: 14)

Kõige paremini tunti järgmisi võõrsõnu: *idee*, *visiit*, *eksisteerima*, *klient*, *kolleeg*. Kõige vähem teati võõrsõnade *universaalne*, *argument*, *reageerima*, *primitiivne* ja *banaalne* tähendust. Sarapuu järeldas, et võõrsõnade tundmine gümnaasiumiastmes on rahuldav. Testis oli palju võõrsõnu, mida kasutatakse sagedasti, kuid õpilased ei osanud nende sõnade tähendust seletada. Raskusi valmistas ka abstraktsete mõistete ja adjektiividega väljendatavate omaduste tundmine. Ta tõi välja, et võõrsõnade tundmine ei sõltu väga palju sõna kasutussagedusest, vaid teemavaldkonnast, konkreetse sõna

omadustest ning sellest, kas õpilane on varem selle sõnaga kokku puutunud või mitte. (Sarapuu 2005: 49–50)

Martin Ehala, Krista Kerge, Kersti Lepajõe ja Kadri Sõrmus koostasid uuringu, mille eesmärgiks oli analüüsida Eesti kõrgkoolides õppivate esimeste kursuste üliõpilaste eesti keele oskuse taset. Uuringu üks osa keskendus sõnatähenduste tundmisele ja sõnavara ulatusele. Esimeses ülesandes tuli poolpaksus kirjas sõna või väljend asendada teise sõna või väljendiga nii, et lause tähendus ei muutuks. Teises ülesandes tuli katseisikutel seletada poolpaksult välja toodud sõnade tähendust ning moodustada antud sõnaga mõttekas näitelause. (Ehala jt 2010: 4, 13–14)

Uuringust järelkus, et sõnatundmise tase on hea, kuid oluliste üksiksõnade, näiteks *protsent*, *kvantiteet*, *plaanimine/planeerimine* või *meelevaldsus*, sisu on üliõpilastele tundmatu. Problemaatiliseks osutus ka poeetiline sünonüümia, millega eesti keele ning kirjanduse tundides tuleks edaspidi rohkem tegeleda, sest tulemustest järelkus, et paremini tunti seda osa sõnavarast, millega emakeeleõpetuses tehakse teadlikku tööd, näiteks võõrsõnu. (Ehala jt 2010: 18)

Pille Saar uuris oma magistritöös märgistusmeetodiga 10. ja 12. klasside õpilaste sõnavara tundmist kohustuslike ilukirjandusteoste näitel ning seadis lõppeesmärgiks koostada nimekiri ilukirjandusteostes esinevatest sõnadest, mida gümnasistidel oleks soovituslik teada ning mida saaks konkreetsete teostega õpetada. Saare püstitatud hüpotees, et õpilased ei tea paljusid ilukirjandusteostes esinevaid sõnu, vastas tõele. Testidest järelkus, et gümnasistid teadsid 37% küsitud sõnadest, aimasid 16% ning ei teadnud 46%. Vastamata jäi ligikaudu 1% küsitud sõnadest. (Saar 2011: 69, 80–81)

Sajaprotsendiliselt teati viie küsitud sõna tähendust: *kostma*, *toona*, *kiinduma*, *pahuksisse minema* ja *distsipliin*. Sõnad, mille tähendust ükski õpilane ei teadnud, olid järgmised: *tuher*, *galeer*, *etüü*, *marokään*, *velpalt*, *togu*, *serail*, *draprii*, *obrok*, *apsatking*, *killasaatja*, *grisett*, *deurg*, *tokaier*, *saraban*, *vistar*, *elseviir*, *itsis* ja *baronci*. (Saar 2011: 67–68)

Sõnaliigiliselt teati kõige enam verbide tähendusi, kõige vähem aga konjunktsioonide, interjektsioonide ning substantiivide tähendusi (Saar 2011: 81).

Saar leidis, et õpilastele pole otstarbekas õpetada neid sõnu, mis esinevad ainult ühes vaadeldavas teoses, kuuluvad konkreetseesse kultuurikonteksti või on tegemist väga

konkreetsel elualal kasutatava sõnaga, mida keskmine õpilane oma igapäevaelus harva või üldse ei kasuta (Saar 2011: 68).

Liina Säinasti magistritöö eemärgiks oli välja selgitada riikliku õppekava läbivate teemade põhisõnavara ning katsetada märgistusmeetodiga nende sõnade tundmist 12. klasside õpilaste seas. Sellest järelkus, et abituriendid hindasid oma teadmisi sõnade tundmisest väga heaks. Õpilased teadsid 85% küsitud sõnadest, aimasid 11% ning sõnu, mille tähendust ei teatud, oli 4%. (Säinast 2012: 54, 59)

Testis olnud 198 sõnast ei teatud ühtegi sõna saajaprotsendiliselt, kuid 99% vastanutest teadis 15 sõna: *karjäär, konkurentsivõimeline, keskkond, jäätmed, loodusvara, eesmärk, säästev, kodakondsus, väärtus, traditsioon, salliv, probleem, organism, eksisteerima, konkreetne*. Sõnad, mille tähendust kõige rohkem aimati, olid järgmised: *ratsionaalne, integreerima, konventsioon, harta, direktiiv, teadmus, moodul, dimensioon, etniline, retoorika, irratsionaalne, subjektiivne, infokirjaoskus ja dialektika*. Kõige vähem teati sõnade *representatsioon, taidlus, dialektika, eksistentsialism, etniline, darvinism, harta, antropoloogia, mateeria ja konventsioon* tähendust. (Säinast 2012: 47)

Sõnaliigiti teati kõige paremini verbe, seejärel adjektiive ning substantiive. Riikliku õppekava läbivatest teemadest tundsid abituriendid kõige paremini elukestva õppe ja karjääri planeerimise sõnavara. Kõige vähem tunti väärtuste ja kõlbluse sõnavara. (Säinast 2012: 50, 52)

Abiturientide seas läbi viidud testi põhjal koostas Säinast nimekirja sõnadest, mida tuleks 12. klassis õpetada. Nimekirja kuuluvad järgmised sõnad: *representatsioon, taidlus, dialektika, eksistentsialism, etniline, darvinism, harta, antropoloogia, mateeria, konventsioon, retoorika, direktiiv, suunitus, integreerima, transformatsioon, moodul, dünaamika, dimensioon, infokirjaoskus, irratsionaalne, kognitiivne, intuitsioon, ratsionaalne sfäär, hüve, kõlblus, teadmus, subjektiivne, aspekt, omakultuur/pärimuskultuur, väärtuskasvatus, innovatsioon, intellektuaalne, ladustama, eetika*. (Säinast 2012: 57–58)

Varasematest õpilaste sõnavaratundmise uuringutest järelkus, et õpilaste sõnavara tase on üldiselt kehv ja üksluine. Emakeeleõpetuses tuleks järjepidevalt ja süstemaatiliselt arendada õpilaste sõnavara mitmekülgsemaks. Lisaks võõrsõnadele ja

ilukirjandusteostes esinevatele sõnadele tuleks tähelepanu pöörata ka igapäevaselt kasutatavale sõnavarale, sest õpilastel esineb eksimusi ka argisemate sõnade kasutamisel. Kraav (1969: 273) juhib tähelepanu sellele, et õpilased puutuvad kokku uute mõistetega ainult üks-kaks korda kindlas kontekstis, kuid see ei ava neile sõna täpset tähendust, ortograafiat, muutmist ja rektsiooni, mistõttu teavad õpilased sõnu sageli ühekülgselt.

3. 10. ja 11. klasside õpilaste sõnavaratundmise test

3.1. Testi koostamine

Töö autor võttis 10. ja 11. klasside õpilaste sõnade tundmise testi koostamisel aluseks Liina Säinasti 2012. aastal kaitstud magistritöös välja selgitatud riikliku õppekava läbivate teemade 198 võtmesõna ning katsetas nende sõnade tundmist Eesti üldhariduskoolide 10. ja 11. klasside õpilaste seas.

Küsitud sõnad olid testis esitatud suvalises järjekorras, sõnad ei olnud esitatud tähestikuliselt ega sõnaliigiti. Testis olnud 198 sõnast 131 (66%) olid substantiivid, 36 (18%) adjektiivid ja 31 (16%) verbid.

Testi koostamise meetodiks valiti mittekontekstuaalne märgistusmeetod, kus õpilastel tuli ette antud sõna puhul märkida, kas nad teavad sõna tähendust, aimavad seda või ei tea. Pearsoni jt (2012: 252) arvates on vajalik lasta ka õpilastel ise hinnata oma sõnavarateadmisi, kui hästi nad mingit sõna tunnevad. Kolm vastusevarianti valiti sellepärast, et pakkuda õpilastele võimalust kahelda oma teadmistes, kui ei osata vastata, kas küsitud sõna teatakse kindlalt või mitte. Samuti soovis uurija vältida seda, et ainult kahe vastusevariandi „tean“ ja „ei tea“ puhul kalduvad küsitletavad valima nende arvates oodatavat vastusevarianti (Hirsjärvi jt 2010: 190).

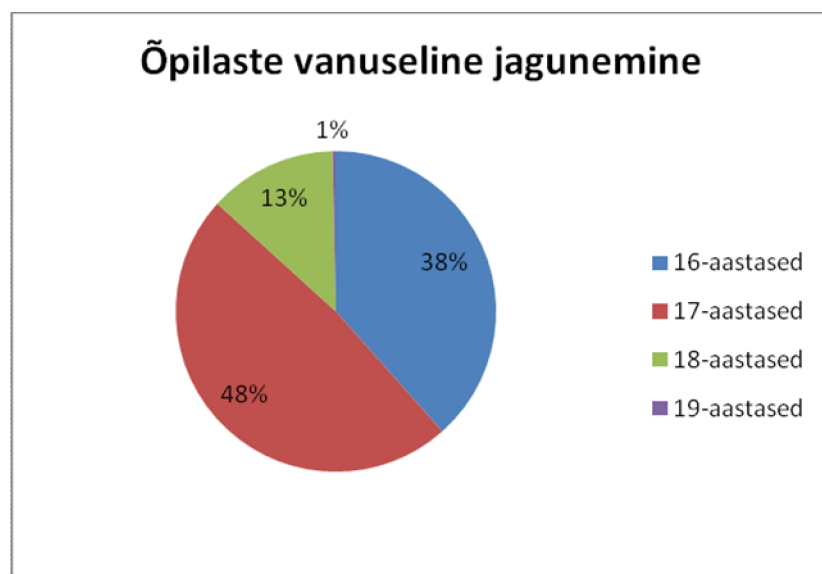
Märgistusmeetodit kasutades ei saa uurija kontrollida, kas õpilaste valikud ka tegelikule sõna teadmisele, aimamisele või mitteteadmisele vastavad, kuid selle meetodiga kogutud andmed võimaldavad teha järeldusi sellest, kuidas 10. ja 11. klasside õpilased ise konkreetsete sõnade tundmist hindavad. Märgistusmeetod võimaldab uurijal jääda objektiivseks. Arvestades testis küsitavate sõnade suurt hulka (198 sõna), oli märgistusmeetod kõige sobivam meetod.

Test viidi läbi internetikeskkonna Google'i poolt loodud küsitluste koostamiseks mõeldud rakendusega Google Form. Testi link saadeti paljudesse Eesti üldhariduskoolidesse. Test oli anonüümne, taustaandmetest tuli õpilastel märkida oma sugu, vanus, kooli nimi ning klass.

3.2. Taustaandmete analüüs

3.2.1. Vanuseline jagunemine

Testile vastasid õpilased vanuses 16–19 aastat. Kõige rohkem oli vastanute seas 17-aastaseid õpilasi – 142 (48%). 16-aastaseid vastajaid oli 113 (38%) ja 18-aastaseid 38 (13%). Üks vastaja oli 19-aastane (1%). Testile vastanud õpilaste vanuselist jagunemist illustreerib joonis 1.

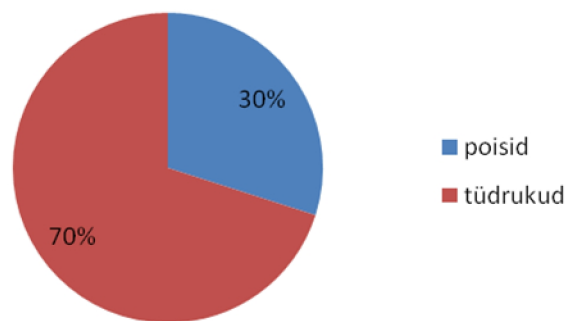

Joonis 1

3.2.2. Sooline jagunemine

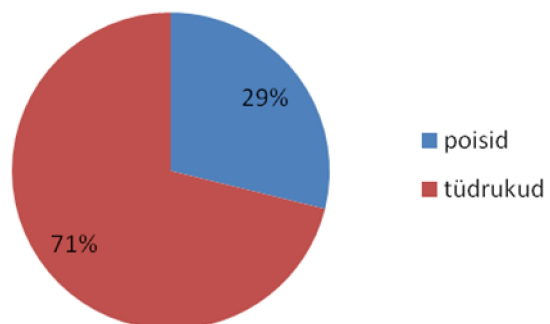
Testile vastas kokku 294 õpilast, neist 206 olid tüdrukud (70%) ja 88 poisid (30%). 10. klassidest vastas testile 116 tüdrukut (71%) ja 47 poissi (29%). 11. klassidest oli vastanute hulgas 90 tüdrukut (69%) ja 41 poissi (31%). 11. klasside seas oli tüdrukute ja poiste tasakaal veidi võrdsem kui 10. klasside seas, kuid siiski domineerisid mõlemate klasside vastanute seas tüdrukud. Õpilaste soolist jagunemist ilmestavad joonised 2–4.

Õpilaste soolise jagunemise koondtulemused

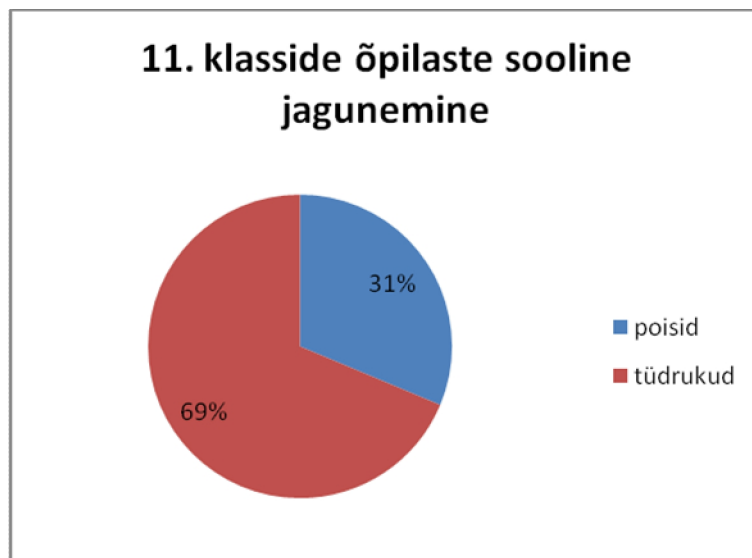

Joonis 2

10. klasside õpilaste sooline jagunemine

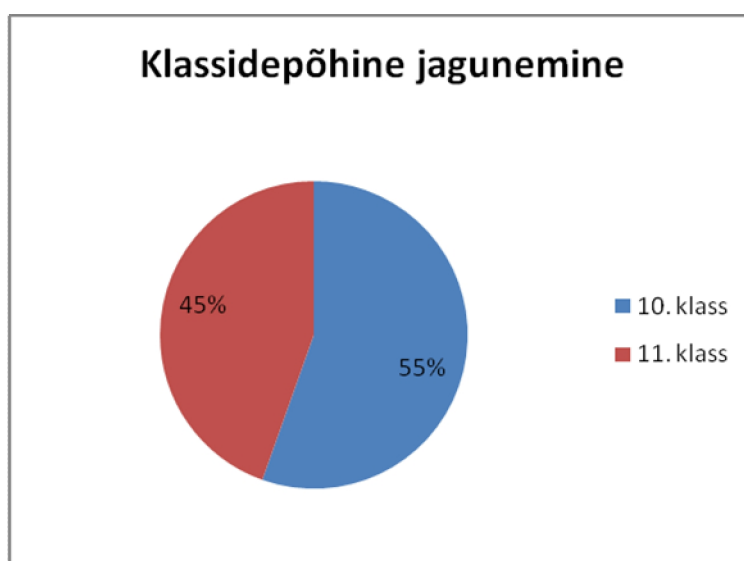
Joonis 3

Joonis 4

3.2.3. Klassidepõhine jagunemine

Testile vastas kokku 294 õpilast. 10. klassidest vastas 163 õpilast, mis kõigist vastanutest moodustab 55% ja 11. klassidest saadi vastuseid 131 õpilaselt (45%). Kokkuvõtlikult saadi testile mõlematest klassidest enam-vähem võrdselt vastajaid. Klassidepõhine jagunemine on välja toodud joonisel 5.

Joonis 5

Võrreldes 2012. aasta riigieksamite koondtulemusi, siis selgus, et testile vastanud koolide hulgas oli üheksa õppeasutust, kus keskmiselt saadi tulemuseks 65 või rohkem punkte. Küsitletud koolide seas oli parim Hugo Treffneri Gümnaasium, kus riigieksamite keskmine tulemus oli 83,44 punkti. Järgnesid Miina Härma Gümnaasium (76,21), Pärnu Ühisgümnaasium (70,80), Otepää Gümnaasium (68,67), Jõhvi Gümnaasium (68,42), Puka Keskkool (68,00), Tartu Jaan Poska Gümnaasium (67,48), Värskas Gümnaasium (65,74) ja Tartu Kommertsgümnaasium (65,09). (Eesti koolide pingerida 2012) Paremate riigieksamite koondtulemustega koolide 10. ja 11. klassidest vastas testile kokku võrdselt õpilasi.

Kui aga võrrelda vastanud koolide eesti keele riigieksamite tulemusi 2012. aastal, siis osales testis 11 kooli, kus eesti keele eksamitulemused olid 65 punkti või enam. Nendeks koolideks olid Hugo Treffneri Gümnaasium (83,50), Miina Härma Gümnaasium (75,80), Otepää Gümnaasium (70,00), Pärnu Ühisgümnaasium (69,20), Jõhvi Gümnaasium (68,10), Tartu Jaan Poska Gümnaasium (67,20), Puka Keskkool (66,60), Tartu Kommertsgümnaasium (66,50), Valga Gümnaasium (66,30), Käina Gümnaasium (66,00) ja Orissaare Gümnaasium (65,80). (Eesti koolide pingerida 2012) Seega kogunes eesti keele riigieksami tulemuste poolest paremate koolide 10. klassidest 73 vastanut ning 11. klassidest 47 vastanut.

3.2.4. Koolidepõhine jagunemine

Testile saadi vastuseid kokku 22 koolist. 10. klassidest saadi vastuseid 16 koolist ja 11. klassidest 15 erinevast koolist. Tabelis 1 tuuakse välja kooliti vastajate arv 10. ja 11. klassidest.

Kõige rohkem saadi vastuseid Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist (51 vastajat). Ainult üks vastaja oli Tartu Kommertsgümnaasiumist, Otepää Gümnaasiumist, Miina Härma Gümnaasiumist ja Hugo Treffneri Gümnaasiumist.

10. klassidest oli kõige enam vastajaid Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumist. Ühtegi 10. klasside vastajat ei olnud August Kitzbergi nimelisest Gümnaasiumist, Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasiumist, Kullamaa Keskkoolist, Värskas Gümnaasiumist, Parksepa Keskkoolist ja Hugo Treffneri Gümnaasiumist. 11. klassidest kogunes kõige rohkem

vastajaid Tartu Jaan Poska Gümnaasiumist. Ühtegi vastajat ei olnud Kose Gümnaasiumist, Miina Härma Gümnaasiumist, Tartu Kommertsgümnaasiumist, Elva Gümnaasiumist, Käina Gümnaasiumist, Pärnu Ühisgümnaasiumist ja Otepää Gümnaasiumist.

Tabel 1. Vastanute arv kooliti

KOOL	10. klass	11. klass	Kokku
Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	34	17	51
Tartu Jaan Poska Gümnaasium	15	24	39
Valga Gümnaasium	22	11	33
Paide Gümnaasium	17	16	33
Kiviõli I Keskkool	11	9	20
Orissaare Gümnaasium	9	6	15
August Kitzbergi nimeline Gümnaasium	0	15	15
Kose Gümnaasium	12	0	12
Pärnu Ühisgümnaasium	11	0	11
Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasium	0	11	11
Räpina Ühisgümnaasium	9	1	10
Jõhvi Gümnaasium	5	4	9
Puka Keskkool	2	5	7
Kullamaa Keskkool	0	7	7
Elva Gümnaasium	7	0	7
Käina Gümnaasium	6	0	6
Värskä Gümnaasium	0	2	2
Parksepa Keskkool	0	2	2
Tartu Kommertsgümnaasium	1	0	1
Otepää Gümnaasium	1	0	1
Miina Härma Gümnaasium	1	0	1
Hugo Treffneri Gümnaasium	0	1	1

3.2.5. Maakondlik jagunemine

Testile oli vastajaid peaaegu kõigist Eesti maakondadest. Kõige rohkem vastajaid oli Võru maakonnast (53 vastajat), järgnesid Tartu maakond (49) ja Valga maakond (41). Ühtegi testile vastajat ei olnud Lääne-Viru ja Rapla maakonnast. Tabelis 2 on välja toodud vastajate arv maakonniti.

Tabel 2. Vastanute arv maakonniti

MAAKOND	VASTANUTE ARV
Võru maakond	53
Tartu maakond	49
Valga maakond	41
Järva maakond	33
Ida-Viru maakond	29
Saare maakond	15
Viljandi maakond	15
Harju maakond	12
Põlva maakond	12
Jõgeva maakond	11
Pärnu maakond	11
Lääne maakond	7
Hiiu maakond	6
Lääne-Viru maakond	0
Rapla maakond	0

3.3. Testi tulemused

Testi tulemusi analüüsiti Exceli programmiga. 10. ja 11. klasside õpilaste sõnavaratundmise testi tulemustena tuuakse välja üldiselt ja sõnaliigiti kõige rohkem teatud sõnad ja sõnad, mida õpilased kõige rohkem märkisid vastusevariandiga „ei tea“. Kõige rohkem teatud sõnad on sõnad, mida testile vastanud teadsid 90% või rohkem. Kõige vähem tuntud on sõnad, mida vastajad märkisid vastusevariandiga „ei tea“ 24% või rohkem. Samuti tuuakse välja sõnad, mida ükski õpilane ei märkinud variandiga „ei tea“ ning sõnad, mida õpilased kõige enam aimasid. Testi autor valis kõige rohkem aimatud sõnade hulka need sõnad, mida õpilased aimasid 35% või enam.

3.3.1. Üldhariduskoolide 10. klassid

Testi tulemustest selgus, et keskmiselt teadsid 10. klasside õpilased 78% sõnu, aimasid 15% ja ei teadnud 7%. Sajaprotsendiliselt teadsid 10. klasside õpilased sõnu *aktiivne* ja *eesmärk*. Tabelis 3 on esitatud sõnad, mida 90%–100% vastajatest märkisid vastusevariandiga „tean“ ehk neid sõnu teadsid küsitletavad kõige rohkem.

Tabel 3. Testis kõige rohkem teatud sõnad

100%	aktiivne, eesmärk
99%	organism, kodanik, koostöö, traditsioon, reaalne, täiustama, füüsiline
98%	ettevõtlik, salliv, globaalne, karjäär, hankima, probleem, planeerima, emotsioon, jäätmed, eeldama
97%	kandidaat, teooria, definitsioon, dokument, eksisteerima, konkreetne, meetod, informatsioon, vaimne, sümptom, kliimamuutus
96%	meedia, motivatsioon, tunnetama, omandama, praktika, individuaalne, väärtus, moment, teave
95%	taotlema, organisatsioon, ennetama, kodakondsus, rakendama, teenus, defineerima, keskkond, analüüs, toetuma, eristama

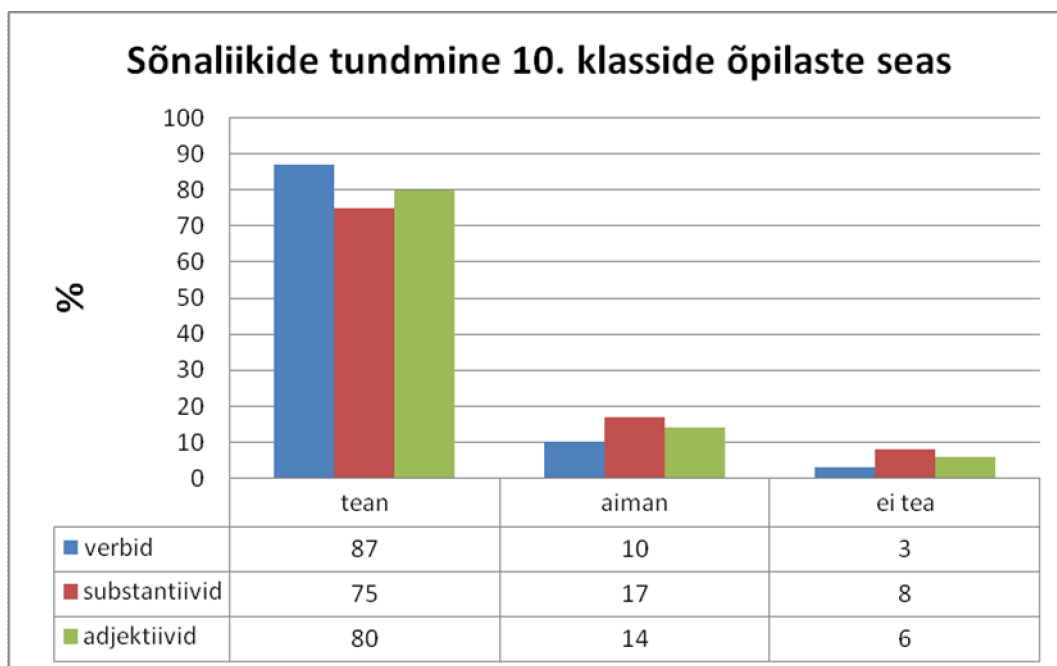
94%	projekt, loodusvara, efektiivne, intelligentne, konkurentsivõimeline, koondama, säästev, inimõigus, depressioon, kursus
93%	stress, nähtus, programm, soodustama, protsess, teadus, lähtuma, reguleerima, kaasama
92%	koormus, virtuaalne, süsteem, konverents
91%	tehnoloogia, geen, ressurss
90%	absoluutne, tulenema, isiksus, hõlmama, osalus, religioon, norm, hoiak

Kõige rohkem aimati järgmisi sõnu: *väärtuskasvatus* (55%), *intellektuaalne* (50%), *kultuuriruum* (49%), *moodul* (44%), *looduskapital* (43%), *subjektiivne* (42%), *taidlus* (42%), *omakultuur* (42%), *ökoloogia* (38%), *infokirjaoskus* (38%), *pärimuskultuur* (37%), *infrastruktuur* (37%), *suunitlus* (37%), *mateeria* (36%), *integreerima* (35%).

Sõnad, mida 10. klasside õpilased märkisid kõige rohkem vastusevariandiga „ei tea“, on järgmised: *kognitiivne* (74%), *antropoloogia* (68%), *darwinism* (61%), *eksistentsialism* (55%), *harta* (53%), *dialektika* (45%), *etniline* (43%), *representatsioon* (42%), *direktiiv* (40%), *konventsioon* (40%), *retoorika* (37%), *suunitlus* (34%), *sfäär* (33%), *integreerima* (31%), *infokirjaoskus* (31%), *mateeria* (29%), *intuitsioon* (26%), *innovatsioon* (25%).

Mitte ükski õpilane ei märkinud vastusevariandiga „ei tea“ 37 järgnevat sõna: *inimareng, võimekus, moraal, süsteem, soodustama, nähtus, depressioon, intelligentne, projekt, kodakondsus, taotlema, teave, individuaalne, praktika, moment, tunnetama, motivatsioon, väärtus, kliimamuutus, vaimne, informatsioon, meetod, dokument, emotsioon, planeerima, karjäär, salliv, ettevõtlik, traditsioon, koostöö, kodanik, füüsiline, täiustama, reaalne, organism, eesmärk, aktiivne*.

Sõnaliigiti teadsid 10. klasside õpilased kõige paremini verbe, seejärel adjektiive ning substantiive. Kõige rohkem aimati substantiivide tähendusi, millele järgnesid adjektiivide ja verbide tähenduste aimamine. Vastusevariandiga „ei tea“ märgiti kõige enam substantiive, seejärel adjektiive ning verbe. Sõnaliikide teadmist, aimamist ja mitteteadmist ilmestab joonis 6.

Joonis 6

Testis olnud 31 verbist teati keskmiselt 87%, aimati 10% ja ei teatud 3%. Kõige rohkem teati verbe *täiustama, eeldama, hankima, planeerima, eksisteerima, tunnetama, omandama, ennetama, defineerima, taotlema, rakendama, toetuma, eristama, koondama, kaasama, lähtuma, reguleerima, soodustama, tulenema* ja *hõlmama*. Kõige enam aimati verbi *integreerima*, mida ka teati küsitud verbidest kõige vähem.

36 adjektiivist teati keskmiselt 80%, aimati 14% ja ei teatud 6%. Kõige rohkem teati adjektiive *aktiivne, reaalne, füüsiline, salliv, globaalne, ettevõtlik, vaimne, konkreetne, individuaalne, konkurentsivõimeline, efektiivne, säästev, intelligentne, virtuaalne, absoluutne*. Õpilased aimasid kõige rohkem adjektiivide *intellektuaalne* ja *subjektiivne* tähendust. Kõige vähem aga teati adjektiivide *kognitiivne* ja *etniline* tähendust.

Testis olnud 131 substantiivist teadsid õpilased keskmiselt 75%, aimasid 17% ja ei teadnud 8%. Kõige rohkem teati järgmisi substantiive: *eesmärk, organism, kodanik, koostöö, traditsioon, probleem, jäätmed, karjäär, emotsioon, teooria, kandidaat, definitsioon, sümptom, meetod, dokument, kliimamuutus, informatsioon, meedia, praktika, motivatsioon, väärtus, moment, teave, analüüs, organisatsioon, teenus, keskkond, kodakondsus, loodusvara, kursus, inimõigus, projekt, depressioon, stress, programm, protsess, teadus, nähtus, koormus, konverents, süsteem, geen, ressurss,*

tehnoloogia, isiksus, osalus, religioon, norm, hoiak. Kõige rohkem aimati sõnade väärtuskasvatus, kultuuriruum, moodul, looduskapital, taidlus, omakultuur, ökoloogia, infokirjaoskus, pärimuskultuur, infrastruktuur, suunitlus ja mateeria tähendust. Kõige vähem teati substantiivide antropoloogia, darvinism, eksistentsialism, harta, dialektika, representatsioon, direktiiv, konventsioon, retoorika, suunitlus, sfäär, infokirjaoskus, mateeria, intuitsioon ja innovatsioon tähendust.

3.3.2. Üldhariduskoolide 11. klassid

11. klasside õpilased teadsid testis küsitud sõnadest keskmiselt 78%, aimasid 16% ja ei teadnud 6%. 11. klasside õpilased ei teadnud ühtegi sõna 99% ega 100%. Kõrgeim teatavate sõnade protsent oli 98. Tabelis 4 on välja toodud kõige rohkem teatud sõnad (90%–98%).

Tabel 4. Testis kõige rohkem teatud sõnad

98%	ettevõtlik, aktiivne, emotsioon
97%	organism, traditsioon, kandidaat, reaalne, füüsiline, salliv, kodanik, intelligentne, dokument, eristama, informatsioon, planeerima, individuaalne
96%	täiustama, eksisteerima, teooria, probleem, koostöö, defineerima
95%	vaimne, moment, hankima, reguleerima, praktika, keskkond, eesmärk, programm, konkreetne, loodusvara, analüüs, organisatsioon, motivatsioon
94%	definiitsioon, väärtus, jäätmed, protsess, teadus, karjäär, kursus, eeldama, sümptom, kliimamuutus
93%	rakendama, koondama, isiksus, kodakondsus, süsteem, toetuma, ennetama, tsivilisatsioon, teenus, võimekus, tunnetama, arendus
92%	efektiivne, säästev, majanduslik, ressurss, projekt, stress, omandama, identiteet, virtuaalne, geen
91%	konkurentsivõimeline, valdkond, teave, koormus, norm, konverents, elukvaliteet

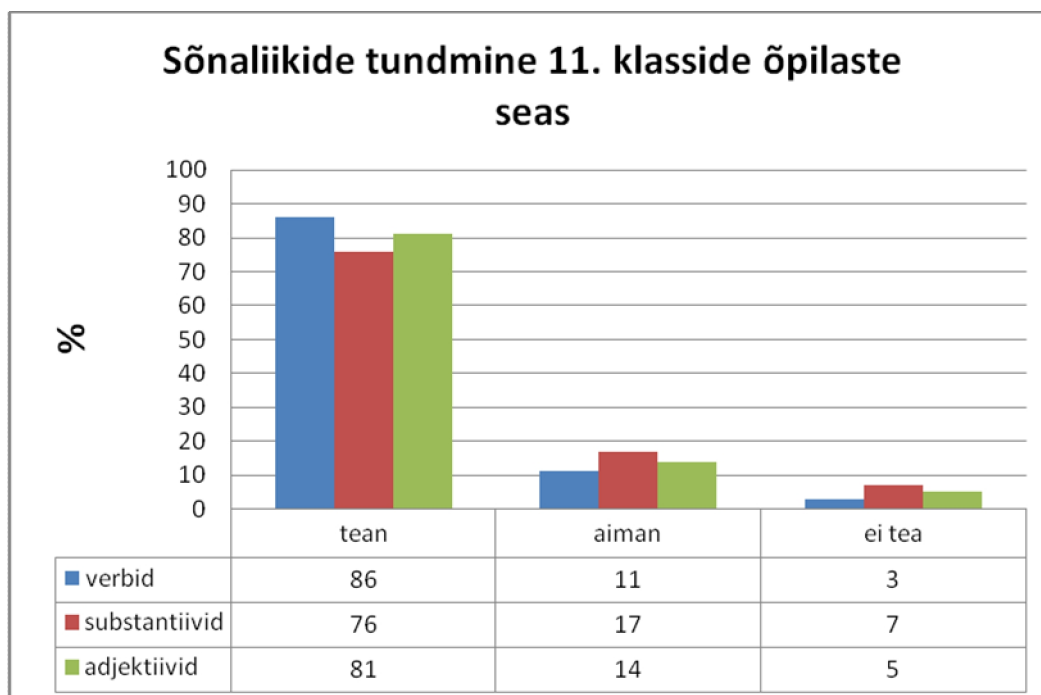
90%	digitaalne, nähtus, osalus, kaardistama, meedia, inimõigus, poliitika, religioon, globaalne, meetod, kaasama, taotlema, tulenema
------------	--

Kõige rohkem aimati järgmisi sõnu: *infokirjaoskus* (56%), *intellektuaalne* (53%), *mateeria* (50%), *moodul* (49%), *kultuuriruum* (45%), *väärtuskasvatus* (44%), *subjektiivne* (42%), *omakultuur* (42%), *teadmus* (41%), *transformatsioon* (40%), *taidlus* (39%), *sidusus* (37%), *looduskapital* (37%), *direktiiv* (36%), *suunitlus* (35%), *dimensioon* (35%), *ideoloogia* (35%).

Sõnad, mida 11. klasside õpilased märkisid kõige rohkem vastusevariandiga „ei tea“, on järgmised: *kognitiivne* (72%), *harta* (52%), *eksistentsialism* (49%), *darwinism* (48%), *antropoloogia* (47%), *dialektika* (44%), *konventsioon* (38%), *direktiiv* (37%), *etniline* (37%), *representatsioon* (35%), *integreerima* (31%), *retoorika* (24%).

Ükski 11. klasside õpilane ei märkinud vastusevariandiga „ei tea“ 40 sõna: *hoiak*, *reaalne*, *dokument*, *norm*, *ettevõtlik*, *täiustama*, *füüsiline*, *protsess*, *absoluutne*, *projekt*, *aktiivne*, *loodusvara*, *efektiivne*, *väärtushinnang*, *analüüs*, *salliv*, *stress*, *organisatsioon*, *intelligentne*, *majandama*, *motivatsioon*, *eksisteerima*, *teadus*, *kodanik*, *omandama*, *moment*, *karjäär*, *konkreetne*, *säästev*, *hankima*, *reguleerima*, *praktika*, *vaimne*, *rakendama*, *emotsioon*, *eristama*, *kliimamuutus*, *keskkond*, *defineerima*, *probleem*.

Sõnaliigiti teadsid 11. klasside õpilased samuti kõige paremini verbe, järgnesid adjektiivid ja substantiivid. Aimati kõige enam substantiive, seejärel adjektiive ning verbe. Mitteteadmises juhtisid substantiivid, teisena teati sõnaliigiliselt vähem adjektiive ning kolmandana verbe. 11. klasside õpilaste sõnaliikide teadmist, aimamist ja mitteteadmist iseloomustab joonis 7.

Joonis 7

Verbidest teadsid 11. klasside õpilased keskmiselt 86%, aimasid 11% ja ei teadnud 3%. Kõige paremini teati järgmisi verbe: *eristama, planeerima, täiustama, eksisteerima, defineerima, hankima, reguleerima, eeldama, rakendama, koondama, toetuma, ennetama, tunnetama, omandama, kaardistama, taotlema, kaasama, tulenema*. Üle 35% aimatavaid verbe polnud, õpilased aimasid kõige enam verbi *integreerima* tähendust (32%), mida märgiti ka kõige rohkem vastusevariandiga „ei tea“.

Adjektiividest teati keskmiselt 81%, aimati 14% ja ei teatud 5%. Adjektiivid, mida 11. klasside õpilased kõige paremini teadsid, on järgmised: *ettevõtlik, aktiivne, reaalne, füüsiline, salliv, intelligentne, individuaalne, vaimne, konkreetne, efektiivne, säästev, majanduslik, virtuaalne, konkurentsivõimeline, globaalne, digitaalne*. Kõige rohkem aimati adjektiive *intellektuaalne* ja *subjektiivne*. Adjektiivid, mida õpilased märkisid kõige rohkem vastusevariandiga „ei tea“ olid *kognitiivne* ja *etniline*.

Testis küsitud substantiividest teadsid 11. klasside õpilased keskmiselt 76%, aimasid 17% ja ei teadnud 7%. Kõige paremini teati substantiive *emotsioon, dokument, kodanik, organism, traditsioon, informatsioon, kandidaat, probleem, teooria, koostöö, moment, praktika, keskkond, loodusvara, analüüs, organisatsioon, motivatsioon*,

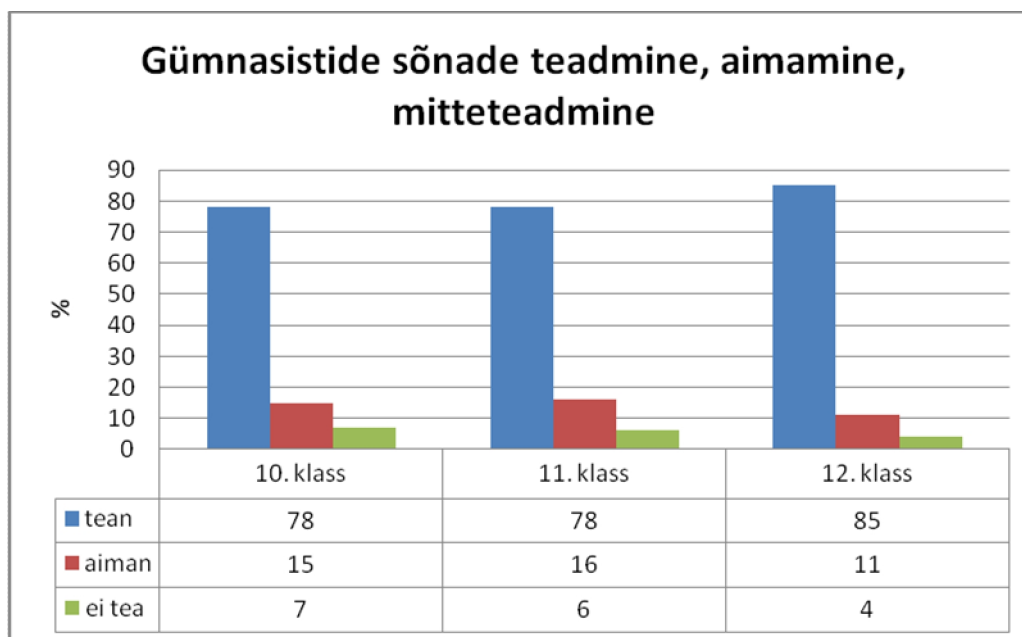
eesmärk, programm, protsess, teadus, karjäär, kliimamuutus, definitsioon, kursus, sümptom, väärtus, jäätmed, isiksus, kodakondsus, süsteem, tsivilisatsioon, teenus, võimekus, arendus, projekt, stress, ressurss, identiteet, geen, norm, valdkond, teave, konverents, koormus, elukvaliteet, nähtus, osalus, meedia, inimõigus, meetod, poliitika, religioon. Kõige rohkem aimati järgmisi substantiive: *infokirjaoskus, mateeria, moodul, kultuuriruum, väärtuskasvatus, omakultuur, teadmus, transformatsioon, taidlus, looduskapital, sidusus, direktiiv, dimensioon, ideoloogia, suunitlus.* Kõige vähem teati substantiive *harta, eksistentsialism, darvinism, antropoloogia, dialektika, konventsioon, direktiiv, representatsioon ja retoorika.*

3.4. 10.–12. klasside õpilaste sõnavaratundmise tulemuste võrdlus

Kõik järgmistes võrdlustes kasutatavad 12. klasside õpilaste sõnavaratundmise tulemused pärinevad Liina Säinasti (2012) magistritööst.

Võrreldes 10.–12. klasside õpilaste sõnavarateadmisi, siis on gümnasistide tulemused küllaltki sarnased. 12. klasside õpilased, kes teadsid testis küsitud sõnadest keskmiselt 85%, teadsid 10. ja 11. klasside õpilastest vaid mõnevõrra rohkem sõnu (7% rohkem). Sõnade aimamisprotsent oli gümnasistidel enam-vähem võrdne: 10. klasside õpilased aimasid 15% sõnu, 11. klasside õpilased 16% ja 12. klasside õpilased 11%. Sõnade mitteteadmises juhtisid 12. klassid, kes ei teadnud testis küsitud sõnadest keskmiselt vaid 4%, järgnesid 11. klassid (6%) ning 10. klassid (7%).

Joonisel 8 on välja toodud tulpdiagrammidena 10.–12. klasside seas küsitud sõnade teadmine, aimamine ja mitteteadmine protsentides.

Joonis 8

10. klasside õpilased teadsid 84 sõna, mis jäid vahemikku 90%–100%. 11. klasside õpilaste seas oli selliste sõnade arvuks 87 ja 12. klasside õpilaste seas 117. Kõik gümnasistid teadsid 75 sõna vahemikus 90%–100%, mis moodustasid testis olnud sõnade koguarvust 38%. Nendeks sõnadeks olid: *aktiivne, eesmärk, reaalne, füüsiline, täiustama, organism, kodanik, koostöö, traditsioon, globaalne, ettevõtlik, salliv, eeldama, planeerima, hankima, probleem, jäätmed, karjäär, emotsioon, konkreetne, vaimne, eksisteerima, kandidaat, teooria, definitsioon, sümptom, dokument, meetod, informatsioon, kliimamuutus, individuaalne, omandama, tunnetama, meedia, motivatsioon, praktika, väärtus, moment, teave, ennetama, rakendama, defineerima, toetuma, eristama, taotlema, analüüs, organisatsioon, teenus, keskkond, kodakondsus, konkurentsivõimeline, säästev, efektiivne, intelligentne, koondama, loodusvara, kursus, inimõigus, projekt, kaasama, reguleerima, stress, programm, protsess, teadus, nähtus, koormus, konverents, süsteem, ressurss, tulenema, isiksus, osalus, religioon, norm.* 12. klasside õpilaste seas oli 26 sõna, mida teadsid ainult nemad 90%–100%. Sellisteks sõnadeks olid: *inimareng, sotsiaalne, bioloogiline, majandama, demokraatia, komponent, loovus, passiivne, kultuuriline, meetmed, usund, võrgustik, tarkvara, komisjon, vastandama, väärtushinnang, territoriaalne, kodanikualgatus, evolutsioon,*

seadusandlik, infotehnoloogia, kollektiivne, orienteeritud, kommunikatsioon, jätkusuutlik, indiviid. Nendest 26 sõnast teadsid 11. klasside õpilased 10. klasside õpilastest rohkem sõnu *sotsiaalne, inimareng, väärtushinnang, demokraatia, loovus, passiivne, võrgustik, komponent, tarkvara, vastandama, kodanikualgatus, territoriaalne, komisjon, kommunikatsioon, kollektiivne, orienteeritud, jätkusuutlik, indiviid.* Leidus ka sõnu, mida 10. klasside õpilased teadsid 11. klasside õpilastest rohkem: *evolutsioon, seadusandlik, infotehnoloogia, meetmed, majandama.* Sõnu *bioloogiline, kultuuriline* ja *usund* teadsid 10. ja 11. klasside õpilased võrdselt.

Sõnad, mida 11. ja 12. klasside õpilased teadsid väga hästi (90%–100%), aga 10. klasside õpilased mitte, on järgmised: *digitaalne, tsivilisatsioon, poliitika, valdkond, elukvaliteet, võimekus, kaardistama, majanduslik, arendus.* Lisaks leidus seitse sõna, mida teadsid väga hästi 10. ja 12. klasside õpilased, kuid 11. klasside õpilased mitte. Sellisteks sõnadeks olid: *tehnoloogia, hoiak, hõlmama, absoluutne, soodustama, lähtuma, depressioon.*

Tulemuste võrdlemisel ilmnas, et 10. ja 11. klasside õpilaste seas jäi sõnade *geen* ja *virtuaalne* tundmine vahemikku 90%–100%, kuid abiturientidest teadis sõna *geen* 87% ja sõna *virtuaalne* 89% vastanutest. Lisaks selgus, et 11. klasside õpilased teavad sõna *identiteet* 92%, 10. klasside õpilased 89% ja 12. klasside õpilaste seas tuntakse seda sõna 87%.

10. klasside õpilased märkisid vähem kui 75% vastusevariandiga „tean“ 62 sõna. 11. klasside õpilaste seas oli selliseid sõnu 57 ja 12. klassides 36. Neid sõnu, mida abiturientid teadsid vähem kui 75%, ei teadnud rohkem ka 10. ja 11. klasside õpilased, välja arvatud sõna *kõlblus*. Üllatavalt teadsid nooremate klasside õpilased abiturientidest seda sõna rohkem. 11. klasside õpilased teadsid seda sõna 77%, 10. klasside õpilased 76% ja 12. klasside õpilased 71%. Sõnu, mida 10. ja 11. klasside õpilased teadsid vähem kui 75%, aga 12. klasside õpilased rohkem, oli 19. Nendeks sõnadeks olid: *sidusus, infrastruktuur, ideoloogia, looduskapital, problemaatika, kodanikuühendus, ökoloogia, rajanema, infosüsteem, budism, institutsioon, õiguslik, sätestama, visioon, kodanikuühiskond, folkloor, eetika, imago, määratlema.* Kaheksat sõna teadsid 11. ja 12. klasside õpilased rohkem kui 75%, kuid 10. klasside õpilased mitte. Sellisteks sõnadeks olid: *koordineerima, jätkusuutlik, indiviid, riistvara,*

filosoofia, objektiivne, orienteeritud, kommunikatsioon. Tulemustest ilmnes, et sõnu *päring, evolutsioon ja käsitus* teadsid 10. ja 12. klasside õpilased 11. klasside õpilastest rohkem.

10. klasside õpilaste seas oli 15 sõna, mida aimati kõige rohkem. 11. klasside õpilaste seas oli enamaimatavate sõnade arvuks 17 ja abiturientidel 14. Nende enamaimatavate 14 sõna seas oli abiturientidel kuus sõna (*harta, dialektika, etniline, direktiiv, konventsioon, retoorika*), mis kuulusid nende sõnade hulka, mida 10. ja 11. klasside õpilased ei teadnud 24% või rohkem. Nii 10. kui ka 11. klasside õpilased aimasid kõige enam sõnu *intellektuaalne, mateeria, suunitlus, kultuuriruum, väärtuskasvatus, looduskapital, taidlus ja omakultuur*. Kõik gümnasistid aimasid sõnade *moodul, subjektiivne ja infokirjaoskus* tähendust 35% või rohkem. Sõnad, mida kõige rohkem aimati, olid ka sõnad, mida õpilased teadsid vähem kui 75%.

10. klasside õpilaste seas jäi vahemikku 24% või rohkem ehk kõige vähem teatud sõnade hulka 18 sõna, mida märgiti vastusevariandiga „ei tea“. 11. klasside õpilaste seas jäi sellesse vahemikku 12 sõna ja abiturientidel üheksa sõna. Järelikult oli 10. klasside õpilaste seas sõnu, mida ei teatud 24% või rohkem kõige enam ja abiturientidel kõige vähem. Seitset sõna, mida 12. klassi õpilased teadsid kõige vähem, teadsid ka nooremate klasside õpilased kõige vähem. Nendeks sõnadeks olid: *antropoloogia, representatsioon, darvinism, eksistentsialism, harta, dialektika, etniline*. Üllatavalt teadsid 10. ja 11. klasside õpilased abiturientidest paremini sõna *taidlus*. Selle sõna märkis mitteteatavaks 28% abiturientidest, kuid 10. klasside õpilastest ei teadnud seda sõna 15% ja 11. klasside õpilastest 16%. Sõna *mateeria* tähendust ei teadnud 10. klasside õpilastest 29% ja abiturientidest 24%, külla aga märkis 11. klasside õpilastest selle sõna vastusevairandiga „ei tea“ vaid 16% vastanutest.

10. klasside õpilased teadsid kõige vähem sõna *kognitiivne*, mida teadsid kõige vähem ka 11. klasside õpilased. Abiturientidest märkis selle sõna vastusevariandiga „ei tea“ 13% vastanutest. Veel leidis 10. ja 11. klasside õpilaste seas neli sõna (*direktiiv, konventsioon, retoorika, integreerima*), mida 12. klasside õpilased teadsid neist paremini. 10. klasside õpilased teadsid 11. ja 12. klasside õpilastest vähem sõnu *suunitlus, sfäär, infokirjaoskus, intuitsioon ja innovatsioon*.

Mitte ükski 12. klassi õpilane ei märkinud vastusevariandiga „ei tea“ sõna *depressioon*, mida ei märkinud ka ükski 10. klassi õpilane, kuid kolm õpilast 11. klassidest märkis selle sõna mitteteatavaks. Kokkuvõtlikult kasutasid 10. ja 11. klaaside õpilased vastusevarianti „ei tea“ märksa rohkem: mitte ükski 10. klasside õpilane ei märkinud vastusevariandiga „ei tea“ 37 sõna ja 11. klaaside õpilane 40 sõna. Seevastu 12. klasside õpilaste seas ei märgitud ainult ühte sõna vastusevariandiga „ei tea“.

Nii 10. kui ka 11. klasside õpilased ei märkinud kordagi vastusevariandiga „ei tea“ järgmisi sõnu: *intelligentne, projekt, motivatsioon, praktika, moment, vaimne, dokument, kliimamuutus, ettevõtlik, salliv, karjäär, emotsioon, reaalne, füüsiline, täiustama, kodanik, aktiivne*. Need olid sõnad, mida 10. ja 11. klasside õpilased teadsid väga hästi ehk mille teadmisprotsent jäi vahemikku 90–100.

11. klasside õpilastest ei märkinud keegi vastusevariandiga „ei tea“ sõnu *majandama, hoiak, väärtushinnang, absoluutne, norm, efektiivne, säästev, omandama, stress, rakendama, protsess, teadus, konkreetne, hankima, reguleerima, keskkond, loodusvara, analüüs, organisatsioon, eksisteerima, defineerima, probleem, eristama*, kuid 10. klasside õpilaste seas leidsid neid, kes märkisid need sõnad mitteteatavaks.

10. klasside õpilaste seas oli 20 sõna, mille puhul ei kasutatud vastusevarianti „ei tea“, kuid 11. klassides kasutati. Nendeks sõnadeks olid: *võimekus, inimareng, moraal, süsteem, soodustama, nähtus, taotlema, kodakondsus, individuaalne, tunnetama, väärtus, teave, meetod, informatsioon, planeerima, organism, koostöö, traditsioon, eesmärk, depressioon*.

3.5. Järeldused

Testi tulemustest ilmnes, et keskmiselt teadsid 10. klasside õpilased 78% sõnu, aimasid 15% ja ei teadnud 7% testis küsitud sõnadest. 11. klasside õpilaste seas jagunesid protsendid järgmiselt: teati 78%, aimati 16% ja ei teatud 6%. Seega teadsid 10. ja 11. klasside õpilased testis küsitud sõnu võrdselt ning töö autori eeldus, et 11. klasside õpilased võiksid teada testis küsitud sõnu paremini kui 10. klasside õpilased, osutus valeks.

10. klasside õpilased teadsid sajabrotsendiliselt sõnade *aktiivne* ja *eesmärk* tähendust. 11. klasside õpilaste seas teadis sõna *eesmärk* 95% vastanutest ning sõna *aktiivne* märkis „tean“ vastusevariandiga 98% õpilastest. 11. klasside vastanute seas ei olnud ühtegi sõna, mida oleks teatud 100% või 99%, kõrgeim tulemus oli 98%. Võrreldes testis osalenud koolide riigieksamite tulemusi, siis selgus, et paremate eesti keele eksamitulemustega koolidest oli 10. klassidest vastanuid rohkem kui 11. klassidest. See võis tulemusi kallutada, et just 10. klasside õpilased teadsid kahte sõna 100%, kuid 11. klasside õpilased mitte. On tõestatud, et sõnavara tundmine on seotud õppeedukusega ning seetõttu võisid nende koolide õpilased, kes said eesti keele riigieksamil paremad tulemused, olla ka sõnavara tundmises edukamad. Samuti võis tulemusi mõjutama hakata mõnel määral see, et 10. klassidest kogunes siiski vastajaid 10% rohkem kui 11. klassidest.

Teiseks eeldas töö autor, et õpilased ei tea täpselt paljude sõnade tähendusi ning seetõttu valivad enamasti vastusevariandiks „aiman“. Võttes aluseks testi tulemused, siis see hüpotees ei leidnud kinnitust. 10. ja 11. klasside õpilased aimasid kokkuvõtlikult küllaltki vähe testis küsitud sõnu, küll aga aimasid 11. klasside õpilased 10. klasside õpilastest ühe protsendi võrra rohkem sõnu.

Sõnade mitteteadmises olid 11. klasside õpilaste tulemused 10. klasside õpilaste tulemustest veidi paremad. 11. klasside õpilased märkisid vastusevariandiga „ei tea“ ühe protsendi võrra vähem sõnu kui 10. klasside õpilased. Kui võrrelda tulemusi Liina Säinasti (2012) magistritööga, siis võib järeldada, et mida õppeaasta edasi, seda vähem on sõnu, mida õpilased märgivad vastusevariandiga „ei tea“.

Töö autor oletas, et sõnaliikidest teatakse kõige paremini verbe, seejärel adjektiive ning substantiive. See oletus sai testi tulemusi analüüsides kinnitust. Nii 10. klasside kui ka 11. klasside õpilased teadsid kõige paremini testis küsitud sõnadest verbe, seejärel adjektiive ning substantiive. Samale tulemusele jõudis ka Liina Säinast (2012) oma magistritöös. Tulemusi võis mõjutada see, et substantiive, verbe ja adjektiive ei olnud testis võrdselt, vaid kõige enam esines küsitud sõnade hulgas substantiive, mis on sageli abstraktsemad ja seetõttu ka vähem tuntumad.

Testi tulemused pakuvad arvukalt võimalusi koostamaks nimekirja sõnadest, mida oleks otstarbekas õpetada 10. ja 11. klassis. Töö autorilt on esitatud üks võimalikest

variantidest. Välja on toodud ka sõnad, mille vahel võivad õpetajad ise valida, millises klassis nendega tegeleda. Seetõttu pole soovituslike õpetatavate sõnade arv klassiti võrdne.

Õpetatavate sõnade nimekirjast võiksid välja jääda 75 sõna, mida kõik gümnasistid teadsid 90%–100%. Lisaks nendele sõnadele pole vajalik õpetada 10. ja 11. klassis sõnu *geen* ja *virtuaalne*, sest neid teadis üle 90% vastanutest, kuigi 12. klasside õpilaste seas teati neid sõnu alla 90%. Seitset sõna, mida 12. klassi õpilased teadsid kõige vähem, teadsid ka nooremate klasside õpilased kõige vähem ning seetõttu pole otstarbekas 10. ja 11. klassis õpetada sõnu *antropoloogia*, *representatsioon*, *darwinism*, *eksistentsialism*, *harta*, *dialektika*, *etniline*. Samuti võiksid 10. ja 11. klassides õpetatavate sõnade seast välja jääda need sõnad, mida 12. klasside õpilased märkisid vastusevariandiga „tean“ vähem kui 75%.

10. klassis tuleks kaaluda sõnade *digitaalne*, *tsivilisatsioon*, *poliitika*, *valdkond*, *elukvaliteet*, *võimekus*, *kaardistama*, *majanduslik*, *arendus* õpetamist, sest neid sõnu teadsid 11. ja 12. klasside õpilased väga hästi (90%–100%), kuid 10. klasside õpilased mitte. Sõnu *koordineerima*, *jätkusuutlik*, *indiviid*, *riistvara*, *filosoofia*, *objektiivne*, *orienteeritud*, *kommunikatsioon* teadsid 11. ja 12. klasside õpilased üle 75%, kuid 10. klasside õpilased vähem, seega tuleks nende sõnadega tegeleda 10. klassis. Lisaks võiks tegeleda sõnadega *sotsiaalne*, *inimareng*, *väärtushinnang*, *demokraatia*, *loovus*, *passiivne*, *võrgustik*, *komponent*, *tarkvara*, *vastandama*, *kodanikualgatus*, *territoriaalne*, *komisjon*, *kommunikatsioon*, *kollektiivne*, *orienteeritud*, *jätkusuutlik*, *indiviid*, sest need on sõnad, mida abiturientid teadsid 90%–100% ja 11. klasside õpilased rohkem kui 10. klasside õpilased.

11. klassis võiks tegeleda sõnadega *tehnoloogia*, *hoiak*, *hõlmama*, *absoluutne*, *soodustama*, *lähtuma*, *depressioon*, sest 10. ja 12. klasside õpilased teadsid neid sõnu 90%–100%, kuid 11. klasside õpilased mitte. Samuti võiks õpetada sõnu *päring*, *evolutsioon* ja *käsitlus*, sest neid teadsid 10. ja 12. klasside õpilased 11. klasside õpilastest paremini. Leidus ka sõnu, mida 10. klasside õpilased teadsid 11. klasside õpilastest rohkem: *evolutsioon*, *seadusandlik*, *infotehnoloogia*, *meetmed*, *majandama* ning seetõttu oleks nende õpetamine 11. klassis oluline.

Kokkuvõtlikult tuleks 10. klassis tähelepanu pöörata näiteks sõnade *digitaalne*, *tsivilisatsioon*, *poliitika*, *valdkond*, *elukvaliteet*, *võimekus*, *kaardistama*, *majanduslik*, *arendus*, *koordineerima*, *jätkusuutlik*, *indiviid*, *riistvara*, *filosoofia*, *objektiivne*, *orienteeritud*, *kommunikatsioon*, *sotsiaalne*, *inimareng*, *väärtushinnang*, *demokraatia*, *loovus*, *passiivne*, *võrgustik*, *komponent*, *tarkvara*, *vastandama*, *kodanikualgatus*, *territoriaalne*, *komisjon*, *kollektiivne* õpetamisele ning 11. klassis võiks tegeleda sõnadega *tehnoloogia*, *hoiak*, *hõlmama*, *absoluutne*, *soodustama*, *lähtuma*, *päring*, *evolutsioon*, *käsitlus*, *seadusandlik*, *infotehnoloogia*, *meetmed*, *majandama*, *depressioon*.

Sõnade *sidusus*, *infrastruktuur*, *ideoloogia*, *looduskapital*, *problemaatika*, *kodanikuühendus*, *ökoloogia*, *rajanema*, *infosüsteem*, *budism*, *institutsioon*, *õiguslik*, *sätestama*, *visioon*, *kodanikuühiskond*, *folkloor*, *eetika*, *imago*, *määratlema*, *bioloogiline*, *kultuuriline* ja *usund* vahel võiksid õpetajad ise teha valiku, millises klassis nendega tegeleda.

Kuidas neid välja toodud soovituslikke õpetatavaid sõnu 10. ja 11. klassis õpetada ning milliste teemade või tekstidega oleks võimalik neid seostada, vajab täpsemat metoodikalist läbitöötamist ning seetõttu jääb see käesoleva bakalaureusetöö raamidest välja.

Testi tulemustesse tuleb suhtuda ettevaatlikkusega ning tähelepanu tuleb pöörata sellele, et õpilased on ise oma sõnavarateadmisi hinnanud. Kasutades teisi passiivse sõnavara uurimise meetodeid (nt definitsioonimeetodit, valikvastus-testi, sobitustesti, sama-vastand-erinev-testi) samade sõnade tundmise uurimiseks, võivad tulemused olla teistsugused. Kuid märgistusmeetodiga kogutud andmed on samuti olulised, sest nii saadakse teada, kuidas õpilased ise oma sõnavarateadmisi hindavad ning võib teha järeldusi, missuguste sõnadega oleks otstarbekas rohkem tegeleda.

Kokkuvõte

Sõnavaral on oluline roll keele kui tervikliku süsteemi juures ning selle õpetamine ning õppimine on vajalik nagu ortograafiareeglid ja grammatika. Emakeelse sõnavara omandamine nõuab sihipärast tööd ja pingutust – sõnavara õppimine on lõpmatu protsess.

Varasematest sõnavara uurimustest järeldub, et õpilaste sõnavara tase on kehv ja üksluine, sest hakkama püütakse saada lihtsate sõnadega ning keelekasutuses esineb palju stampväljendeid. Eesti keel on aga rikkalikum ning kõigist võimalustest teadasaamiseks tuleb arendada õpilaste sõnavara.

Mitmekülgse ja laia sõnavaraga inimene suudab paremini mõista erinevate valdkondade kirjandust, on võimeline ise looma keeleliselt rikkamat teksti ning väljendama ennast täpsemalt ja selgemalt. Samuti aitab hea sõnavaratundmine õpilastel paremini hakkama saada koolis, sest sõnavara tundmine ning õppeedukus on omavahel seotud. Sõnavara õppimine on oluline vahend oma keeleoskuse arendamiseks ning üldeliseks hakkamasaamiseks igapäevaelus ja tänapäeva ühiskonnas.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli mittekontekstuaalse märgistusmeetodiga välja selgitada, kui hästi tunnevad Eesti üldhariduskoolide 10. ja 11. klasside õpilased Liina Säinasti 2012. aastal kaitstud magistritöös välja toodud 198 sõna. Test viidi läbi internetikeskkonna Google'i poolt loodud küsitluste koostamiseks mõeldud rakendusega Google Form. Õpilastel tuli hinnata oma sõnavarateadmisi ning neil oli valida kolme vastusevariandi vahel: kas küsitud sõna teatakse, aimatakse või ei teata. Märgistusmeetodiga saadud tulemused on olulised, sest nii saadi teada, kuidas 10. ja 11. klasside õpilased ise hindasid konkreetsete sõnade tundmist.

Sõnavaratundmise testis osales kokku 294 õpilast 22 erineva üldhariduskooli 10. ja 11. klassidest. 10. klassidest vastas testile 163 õpilast, mis moodustas kõigist vastanutest 55% ja 11. klassidest saadi vastuseid 131 õpilaselt (45%).

Tulemustest selgus, et õpilased hindavad oma teadmisi sõnade tundmisest küllaltki heaks. 10. klasside õpilased teadsid keskmiselt 78%, aimasid 15% ja ei teadnud 7%

testis olnud sõnadest. 11. klasside õpilased teadsid samuti 78%, aimasid 16% ja ei teadnud 6% küsitud sõnadest. Seega teadsid 10. ja 11. klasside õpilased testis küsitud sõnu võrdselt, kuid mitteteatavaid sõnu oli 11. klasside õpilastel ühe protsendi võrra vähem. Mida õppeaasta edasi, seda vähem on sõnu, mida õpilased märgivad vastusevariandiga „ei tea“. 10. klasside õpilased teadsid sajaprotsendiliselt sõnu *aktiivne* ja *eesmärk*, kuid 11. klasside õpilaste seas polnud ühtegi sõna, mida oleks teatud kas 100% või 99%, nende kõrgeim tulemus oli 98%. Kõige paremini teati näiteks sõnu *emotsioon*, *ettevõtlik*, *füüsiline*, *kodanik*, *organism*, *reaalne*, *traditsioon*. Enamaimatavate sõnade seas olid näiteks sõnad *intellektuaalne*, *väärtuskasvatus* ja *kultuuriruum*. Kõige vähem teadsid 10. ja 11. klasside õpilased sõna *kognitiivne*.

Bakalaureusetöös vaadeldi sõnade tundmist ka sõnaliigiti. Küsitud sõnade hulgas oli 131 substantiivi, mis moodustasid kõikidest küsitud sõnadest 66%, adjektiive oli 36 (18%) ning verbe 31 (16%). Testi tulemustest selgus, et kõige paremini teavad 10. ja 11. klasside õpilased verbe, seejärel adjektiive ning kõige vähem substantiive.

Meetodeid, millega sõnavara uurida, on mitmeid ning seega võiksid järgmised uurijad katsetada samade sõnade tundmist teiste meetoditega, et saadud tulemusi kinnitada või ümber lükata.

Kirjandus

Eesti koolide pingerida 2012. Kättesaadav:

<http://www.postimees.ee/export/riigieksamid/2012/?aine=Kokku>. (Külastatud 12.05.2013)

Ehala jt = Ehala, Martin, Krista Kerge, Kersti Lepajõe, Kadri Sõrmus 2010.

Kõrgkoolide üliõpilaste eesti keele oskuse tase. Uuringukokkuvõte. Kättesaadav:

<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=10047>. (Külastatud 12.03.2013)

Erelt jt = Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross 2007. Eesti keele käsiraamat. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Harmer, Jeremy 1993. The Practice of English Language Teaching. New Edition. London; New York: Longman.

Hirsjärvi jt = Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes, Paula Sajavaara 2010. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Kirjastus Medicina.

Kraav, Inger 1969. Õpilaste sõnavara tasemest. – Nõukogude Kool nr 4, lk 272–278.

Laugaste, Gerda 1962. Sõnavaraõpetusest emakeele tunnis. – Eesti keele õpetamise metoodika küsimusi III. Koost. V. Ordlik. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, lk 3–24.

Lupp, Heinu 1972. Kuidas uurida laste sõnavara. – Nõukogude Kool nr 6, lk 508–511.

Maanso, Viivi 1960. Õpilaste stiili arendamisest. – Eesti keele õpetamise metoodika küsimusi II. Koost. E. Janno. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, lk 86–96.

Maanso, Viivi 1975. Saateks. – Sõnavaraõpetuse probleeme. Koost. Viivi Maanso. Tallinn: Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut, lk 3–4.

Mikk, Jaan 1980. Teksti mõistmine. Tallinn: Valgus.

Mägi jt = Mägi, Krista, Tiiu Puik, Piibe Leiger, Ivika Hein 2012. Keelelmeel. Eesti keele käsiraamat õppijale. Tallinn: Maurus.

Pearson jt = Pearson, P. David, Elfrieda H. Hiebert, Michael L. Kamil 2012. Vocabulary Assessment: Making Do with What We Have While We Create the Tools We Need. – Vocabulary Instruction: Research to Practice. Second Edition. Eds. Edward J. Kameenui, James. F. Baumann. New York: The Guilford Press, pp. 231–255. Kättesaadav:

http://www.scienceandliteracy.org/sites/scienceandliteracy.org/files/pdf/ChapterforBaumannetalpageproofs_012412.pdf. (Külastatud 13.05.2013)

Pikulski, John J., Shane Templeton 2004. Teaching and Developing Vocabulary: Key to Long-Term Reading Success. – Houghton Mifflin Reading, pp. 1–12. Kättesaadav: http://www.eduplace.com/state/author/pik_temp.pdf. (Külastatud 19.02.2013)

Rätsep, Huno 2002. Sõnaloo raamat. Tartu: Ilmamaa.

Saar, Pille 2011. Sõnavara arendamine gümnaasiumi emakeeleõpetuses ilukirjanduse kaudu. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas.

Saarsoo, Kristi, Elle Sõrmus 2008. Kuidas õpetada erialakeelt: metoodika käsiraamat. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.

Sarapuu, Kathy 2005. Võõrsõnade tundmine gümnaasiumiastmes. Õpetajakoolituse lõputöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas.

Säinast, Liina 2012. Riikliku õppekava läbivate teemade sõnavara tundmine abiturientide seas. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele osakonnas.

Tamm, Leelo 1975. Õpilaste sõnavara uurimine – miks ja kuidas? – Sõnavaraõpetuse probleeme. Koost. Viivi Maanso. Tallinn: Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut, lk 5–14.

Thornbury, Scott 2004. How to Teach Vocabulary. Ed. Jeremy Harmer. Harlow: Longman.

Tuulik, Maie 1995. Emakeele õpetamise küsimusi. Tallinn: HK trükikoda.

Õunapuu, Toom 1992. Eesti keele õpetamise metoodika: käsiraamat emakeeleõpetajatele ja eesti filoloogia üliõpilastele. Tallinn: Koolibri.

Vocabulary knowledge among 10th and 11th grade students

Summary

Vocabulary has an important role as a whole system. The acquisition of native-language vocabulary is a long-term process and requires purposeful work and effort – a learner never stops acquiring vocabulary.

Earlier studies have found students' vocabulary to be poor and monotonous. They try to cope with simple words, but the Estonian language is richer and therefore it is important to develop one's vocabulary. The rich and varied vocabulary is important to cope with school and good vocabulary knowledge will help to be successful in everyday life and society.

The aim of the current bachelor's thesis is to find out how well 10th and 11th grade students know the words which Liina Säinast ascertained in her master's thesis (2012).

The current bachelor's thesis consists of three larger chapters. The first chapter talks about how difficult it is to find out how many words are in language. It is also pointed out how vocabulary can be divided and why vocabulary needs to be developed.

The second chapter describes the methods for investigating of students' active and passive vocabulary. Then it explains how to investigate students' vocabulary in and out of context. The subchapter gives an overview of earlier studies, which are related to the investigation of students' vocabulary.

The third chapter of the current bachelor's thesis concentrates on the study of vocabulary knowledge. Firstly it explains the methodology used for the research. Then it gives an overview of the study's target group by age, gender, class, school and county. After that it presents the results and compares the results with Liina Säinast's master's thesis. At the end of the chapter the conclusions are presented.

The test was carried out in using a Google application and the students were required to assess their knowledge of words using the method of marking. They had three options: they know the word, they could guess the meaning or they did not know the

word. There were 294 students from 22 different schools who took the test. There were 163 students from the 10th grade and 131 students from the 11th grade.

According to the results it turned out that the students assess their knowledge of words to be good. The 10th grade students knew 78% in average, guessed 15% and did not know 7%. The 11th grade students also knew 78% in average, guessed 16% and did not know 6%. Thus the 10th and 11th grade students knew the same amount of words, but 11th grade students had “did not know” words one percent less than 10th class students. The 10th grade students knew the words *aktiivne* and *eesmärk* 100%, but 11th grade students did not. Their highest score was 98%. All students knew words like *emotsioon*, *ettevõtlik*, *füüsiline*, *kodanik*, *organism*, *reaalne*, *traditsioon*. They guessed words for example *intellektuaalne*, *väärtuskasvatus*, *kultuuriruum*. The word they knew least is *kognitiivne*.

Among the 198 tested words there were 131 nouns, 36 adjectives and 31 verbs. By analyzing the part of speech of the tested words it seemed that students know the verbs the best. Second were the adjectives and they know the nouns the least.

Lisa 1. Sõnade nimekiri nende teadmise järjekorras (10. klass)

Järjekorra-number	Sõna	Teab (%)	Aimab (%)	Ei tea (%)
1.	AKTIIVNE	100	0	0
2.	EESMÄRK	100	0	0
3.	ORGANISM	99	1	0
4.	KODANIK	99	1	0
5.	KOOSTÖÖ	99	1	0
6.	TRADITSIOON	99	1	0
7.	REAALNE	99	1	0
8.	TÄIUSTAMA	99	1	0
9.	FÜÜSILINE	99	1	0
10.	ETTEVÕTLIK	98	2	0
11.	SALLIV	98	2	0
12.	GLOBAALNE	98	1	1
13.	KARJÄÄR	98	2	0
14.	HANKIMA	98	1	1
15.	PROBLEEM	98	1	1
16.	PLANEERIMA	98	2	0
17.	EMOTSIOON	98	2	0
18.	JÄÄTMED	98	1	1
19.	EELDAMA	98	1	1
20.	KANDIDAAT	97	2	1
21.	TEOORIA	97	2	1
22.	DEFINITSIOON	97	2	1
23.	DOKUMENT	97	3	0
24.	EKSISTEERIMA	97	2	1

25.	KONKREETNE	97	2	1
26.	MEETOD	97	3	0
27.	INFORMATSIOON	97	3	0
28.	VAIMNE	97	3	0
29.	SÜMPTOM	97	2	1
30.	KLIIMAMUUTUS	97	3	0
31.	MEEDIA	96	3	1
32.	MOTIVATSIOON	96	4	0
33.	TUNNETAMA	96	4	0
34.	OMANDAMA	96	3	1
35.	PRAKTIKA	96	4	0
36.	INDIVIDUAALNE	96	4	0
37.	VÄÄRTUS	96	4	0
38.	MOMENT	96	4	0
39.	TEAVE	96	4	0
40.	TAOTLEMA	95	5	0
41.	ORGANISATSIOON	95	4	1
42.	ENNETAMA	95	4	1
43.	KODAKONDSUS	95	5	0
44.	RAKENDAMA	95	4	1
45.	TEENUS	95	4	1
46.	DEFINEERIMA	95	4	1
47.	KESKKOND	95	4	1
48.	ANALÜÜS	95	2	3
49.	TOETUMA	95	4	1
50.	ERISTAMA	95	4	1
51.	PROJEKT	94	6	0
52.	LOODUSVARA	94	5	1
53.	EFEKTIIVNE	94	5	1
54.	INTELLIGENTNE	94	6	0

55.	KURSUS	94	5	1
56.	KONKURENTSIVÕIMELINE	94	4	2
57.	KOONDAMA	94	4	2
58.	SÄÄSTEV	94	4	2
59.	INIMÕIGUS	94	5	1
60.	DEPRESSIOON	94	6	0
61.	STRESS	93	6	1
62.	NÄHTUS	93	7	0
63.	PROGRAMM	93	6	1
64.	SOODUSTAMA	93	7	0
65.	PROTSESS	93	6	1
66.	TEADUS	93	6	1
67.	LÄHTUMA	93	6	1
68.	REGULEERIMA	93	6	1
69.	KAASAMA	93	5	2
70.	KOORMUS	92	7	1
71.	VIRTUAALNE	92	6	2
72.	SÜSTEEM	92	8	0
73.	KONVERENTS	92	7	1
74.	TEHNOLOOGIA	91	8	1
75.	GEEN	91	7	2
76.	RESSURSS	91	7	2
77.	ABSOLUUTNE	90	8	2
78.	TULENEMA	90	9	1
79.	ISIKSUS	90	9	1
80.	HÕLMAMA	90	8	2
81.	OSALUS	90	9	1
82.	RELIGIOON	90	9	1
83.	NORM	90	9	1
84.	HOIAK	90	9	1

85.	DIGITAALNE	89	10	1
86.	MORAAL	89	11	0
87.	POLIITIKA	89	10	1
88.	TEADVUS	89	9	2
89.	TSIVILISATSIOON	89	7	4
90.	VALDKOND	89	10	1
91.	IDENTITEET	89	7	4
92.	VÕIMEKUS	88	12	0
93.	ELUKVALITEET	88	10	2
94.	INIMARENG	88	12	0
95.	REALISEERIMA	87	10	3
96.	MAJANDAMA	87	12	1
97.	STRATEEGIA	87	12	1
98.	SOTSIAALNE	87	11	2
99.	BIOLOOGILINE	87	12	1
100.	KAARDISTAMA	87	11	2
101.	TEGUR	86	13	1
102.	DEMOKRAATIA	86	12	2
103.	ARENDUS	86	13	1
104.	KOMPONENT	86	12	2
105.	MAJANDUSLIK	86	13	1
106.	LOOVUS	85	14	1
107.	VÕRGUSTIK	84	15	1
108.	MAHE	84	12	4
109.	SEKTOR	84	15	1
110.	MEETMED	84	14	2
111.	USUND	84	14	2
112.	PASSIIVNE	84	13	3
113.	KULTUURILINE	84	14	2
114.	EDENDAMA	83	15	2

115.	TARKVARA	83	15	2
116.	KOMISJON	82	16	2
117.	VÄÄRTUSHINNANG	81	17	2
118.	TASAND	81	17	2
119.	VASTANDAMA	81	16	3
120.	KODANIKUALGATUS	79	17	4
121.	PSÜÜHIKA	79	20	1
122.	EVOLUTSIOON	79	17	4
123.	TERRITORIAALNE	79	15	6
124.	INFOTEHNOLOOGIA	78	20	2
125.	KOGUKOND	78	21	1
126.	SEADUSANDLIK	78	20	2
127.	SÜSTEEMNE	78	20	2
128.	KÄSITLUS	78	20	2
129.	KOLLEKTIIVNE	77	20	3
130.	FAKTOR	77	21	2
131.	INSTITUUT	77	20	3
132.	KONTEKST	76	14	10
133.	KÕLBLUS	76	20	4
134.	TERMINAL	75	21	4
135.	PÄRING	75	21	4
136.	STRIKTUUR	75	21	4
137.	KOMMUNIKATSIOON	74	20	6
138.	MÄÄRATLEMA	74	20	6
139.	ORIENTEERITUD	74	24	2
140.	SÄTESTAMA	72	24	4
141.	ÕIGUSLIK	72	26	2
142.	OBJEKTIIVNE	72	26	2
143.	JÄTKUSUUTLIK	71	23	6
144.	FILOSOOFIA	71	25	4

145.	RIISTVARA	71	23	6
146.	INDIVIID	71	17	12
147.	VISIOON	70	28	2
148.	RAJANEMA	68	25	7
149.	BUDISM	67	26	7
150.	KOORDINEERIMA	66	29	5
151.	IMAGO	66	27	7
152.	FOLKLOOR	65	26	9
153.	EETIKA	65	29	6
154.	INFOSÜSTEEM	63	31	6
155.	INSTITUTSIOON	63	22	15
156.	KODANIKUÜHISKOND	62	31	7
157.	DÜNAAMIKA	60	32	8
158.	IRRATSIONAALNE	60	23	17
159.	PROBLEMAATIKA	58	33	9
160.	HÜVE	58	25	17
161.	ÖKOLOOGIA	58	38	4
162.	PÄRIMUSKULTUUR	55	37	8
163.	KODANIKUÜHENDUS	54	33	13
164.	RATSIONAALNE	53	32	15
165.	ASPEKT	53	30	17
166.	INTUITSIOON	53	21	26
167.	SUBJEKTIIVNE	51	42	7
168.	SIDUSUS	51	31	18
169.	LADUSTAMA	51	32	17
170.	INFRASTRUKTUUR	50	37	13
171.	TRANSFORMATSIOON	49	33	18
172.	DIMENSIOON	49	31	20
173.	INNOVATSIOON	49	26	25
174.	IDEOLOOGIA	48	32	20

175.	TEADMUS	46	34	20
176.	LOODUSKAPITAL	44	43	13
177.	TAIDLUS	43	42	15
178.	KULTUURIRUUM	41	49	10
179.	OMAKULTUUR	36	42	22
180.	INTELLEKTUAALNE	35	50	15
181.	MATEERIA	35	36	29
182.	MOODUL	35	44	21
183.	INTEGREERIMA	34	35	31
184.	SFÄÄR	33	34	33
185.	INFOKIRJAOSKUS	31	38	31
186.	RETOORIKA	30	33	37
187.	ETNILINE	29	28	43
188.	SUUNITLUS	29	37	34
189.	KONVENTSIOON	28	32	40
190.	REPRESENTATSIOON	28	30	42
191.	VÄÄRTUSKASVATUS	27	55	18
192.	DIALEKTIKA	27	28	45
193.	DIREKTIIV	26	34	40
194.	DARVINISM	21	18	61
195.	HARTA	19	28	53
196.	EKSISTENTSIALISM	19	26	55
197.	ANTROPOLOOGIA	14	18	68
198.	KOGNITIIVNE	6	20	74

Lisa 2. Sõnade nimekiri nende teadmise järjekorras (11. klass)

Järjekorra-number	Sõna	Teab (%)	Aimab (%)	Ei tea (%)
1.	ETTEVÕTLIK	98	2	0
2.	AKTIIVNE	98	2	0
3.	EMOTSIOON	98	2	0
4.	ORGANISM	97	2	1
5.	TRADITSIOON	97	2	1
6.	KANDIDAAT	97	1	2
7.	REAALNE	97	3	0
8.	FÜÜSILINE	97	3	0
9.	SALLIV	97	3	0
10.	INTELLIGENTNE	97	3	0
11.	DOKUMENT	97	3	0
12.	KODANIK	97	3	0
13.	ERISTAMA	97	3	0
14.	INDIVIDUAALNE	97	2	1
15.	INFORMATSIOON	97	2	1
16.	PLANEERIMA	97	2	1
17.	TÄIUSTAMA	96	4	0
18.	EKSISTEERIMA	96	4	0
19.	PROBLEEM	96	4	0
20.	DEFINEERIMA	96	4	0
21.	TEOORIA	96	3	1
22.	KOOSTÖÖ	96	3	1
23.	VAIMNE	95	5	0
24.	MOMENT	95	5	0

25.	HANKIMA	95	5	0
26.	REGULEERIMA	95	5	0
27.	PRAKTIKA	95	5	0
28.	KESKKOND	95	5	0
29.	EESMÄRK	95	4	1
30.	PROGRAMM	95	3	2
31.	KONKREETNE	95	5	0
32.	LOODUSVARA	95	5	0
33.	ANALÜÜS	95	5	0
34.	ORGANISATSIOON	95	5	0
35.	MOTIVATSIOON	95	5	0
36.	DEFINITSIOON	94	5	1
37.	VÄÄRTUS	94	4	2
38.	JÄÄTMED	94	4	2
39.	PROTSESS	94	6	0
40.	TEADUS	94	6	0
41.	KARJÄÄR	94	6	0
42.	KLIIMAMUUTUS	94	6	0
43.	KURSUS	94	5	1
44.	EELDAMA	94	5	1
45.	SÜMPTOM	94	5	1
46.	RAKENDAMA	93	7	0
47.	KOONDAMA	93	6	1
48.	ISIKSUS	93	6	1
49.	KODAKONDSUS	93	6	1
50.	SÜSTEEM	93	6	1
51.	TOETUMA	93	6	1
52.	ENNETAMA	93	5	2
53.	TSIVILISATSIOON	93	5	2
54.	TEENUS	93	5	2

55.	VÕIMEKUS	93	5	2
56.	TUNNETAMA	93	5	2
57.	ARENDUS	93	5	2
58.	EFEKTIIVNE	92	8	0
59.	SÄÄSTEV	92	8	0
60.	MAJANDUSLIK	92	7	1
61.	RESSURSS	92	7	1
62.	PROJEKT	92	8	0
63.	STRESS	92	8	0
64.	OMANDAMA	92	8	0
65.	IDENTITEET	92	6	2
66.	VIRTUAALNE	92	5	3
67.	GEEN	92	5	3
68.	KONKURENTSIVÕIMELINE	91	8	1
69.	VALDKOND	91	8	1
70.	TEAVE	91	8	1
71.	KOORMUS	91	7	2
72.	NORM	91	9	0
73.	KONVERENTS	91	8	1
74.	ELUKVALITEET	91	7	2
75.	DIGITAALNE	90	9	1
76.	NÄHTUS	90	9	1
77.	OSALUS	90	9	1
78.	KAARDISTAMA	90	9	1
79.	MEEDIA	90	8	2
80.	INIMÕIGUS	90	8	2
81.	POLIITIKA	90	7	3
82.	RELIGIOON	90	7	3
83.	GLOBAALNE	90	8	2
84.	MEETOD	90	8	2

85.	KAASAMA	90	8	2
86.	TAOTLEMA	90	9	1
87.	TULENEMA	90	8	2
88.	ABSOLUUTNE	89	11	0
89.	STRATEEGIA	89	10	1
90.	SOTSIAALNE	89	9	2
91.	TEHNOLOOGIA	89	9	2
92.	INIMARENG	89	9	2
93.	TEADVUS	88	11	1
94.	HÕLMAMA	88	10	2
95.	DEPRESSIOON	88	9	3
96.	HOIAK	87	13	0
97.	VÄÄRTUSHINNANG	87	13	0
98.	BIOLOOGILINE	87	12	1
99.	DEMOKRAATIA	87	12	1
100.	LOOVUS	87	12	1
101.	REALISEERIMA	87	11	2
102.	PASSIIVNE	87	11	2
103.	VÕRGUSTIK	87	11	2
104.	SOODUSTAMA	87	11	2
105.	LÄHTUMA	87	10	3
106.	KOMPONENT	87	11	2
107.	TARKVARA	87	11	2
108.	VASTANDAMA	86	13	1
109.	MORAAL	86	12	2
110.	TASAND	86	12	2
111.	KODANIKUALGATUS	85	14	1
112.	SEKTOR	85	13	2
113.	KULTUURILINE	84	15	1
114.	STRUKTUUR	84	14	2

115.	MAJANDAMA	84	16	0
116.	TERRITORIAALNE	84	14	2
117.	USUND	84	14	2
118.	KOMISJON	84	13	3
119.	KONTEKST	84	11	5
120.	EDENDAMA	83	15	2
121.	KOMMUNIKATSIOON	83	15	2
122.	TERMINAL	83	14	3
123.	MEETMED	83	15	2
124.	MAHE	82	17	1
125.	KOLLEKTIIVNE	81	14	5
126.	KOGUKOND	81	18	1
127.	PSÜÜHIKA	80	18	2
128.	INSTITUUT	80	15	5
129.	FAKROR	79	18	3
130.	INFOTEHNOLOOGIA	77	22	1
131.	ORIENTEERITUD	77	21	2
132.	KÕLBLUS	77	21	2
133.	JÄTKUSUUTLIK	76	22	2
134.	TEGUR	76	22	2
135.	OBJEKTIIVNE	76	21	3
136.	SÜSTEEMNE	75	21	4
137.	KOORDINEERIMA	75	21	4
138.	RIISTVARA	75	21	4
139.	FILOSOOFIA	75	24	1
140.	SEADUSANDLIK	75	22	3
141.	INDIVIID	75	13	12
142.	KÄSITLUS	74	24	2
143.	MÄÄRATLEMA	72	25	3
144.	EVOLUTSIOON	71	24	5

145.	KODANIKUÜHISKOND	71	25	4
146.	FOLKLOOR	71	24	5
147.	IMAGO	71	23	6
148.	EETIKA	71	21	8
149.	VISIOON	70	25	5
150.	SÄTESTAMA	69	27	4
151.	ÕIGUSLIK	69	28	3
152.	PÄRING	69	27	4
153.	BUDISM	68	24	8
154.	INFOSÜSTEEM	68	29	3
155.	RAJANEMA	68	23	9
156.	INSTITUTSIOON	68	17	15
157.	PÄRIMUSKULTUUR	62	30	8
158.	ÖKOLOOGIA	62	34	4
159.	LADUSTAMA	62	27	11
160.	KODANIKUÜHENDUS	60	31	9
161.	IRRATSIONAALNE	60	25	15
162.	DÜNAAMIKA	59	30	11
163.	RATSIONAALNE	58	31	11
164.	PROBLEMAATIKA	58	34	8
165.	HÜVE	57	33	10
166.	SFÄÄR	54	29	17
167.	ASPEKT	54	31	15
168.	SUBJEKTIIVNE	53	42	5
169.	DIMENSIOON	53	35	12
170.	LOODUSKAPITAL	51	37	12
171.	INNOVATSIOON	51	31	18
172.	INTUITSIOON	51	26	23
173.	KULTUURIRUUM	50	45	5
174.	IDEOLOOGIA	49	35	16

175.	SIDUSUS	48	37	15
176.	INFRASTRUKTUUR	48	34	18
177.	TAIDLUS	45	39	16
178.	VÄÄRTUSKASVATUS	45	44	11
179.	SUUNITLUS	44	35	21
180.	RETOORIKA	44	32	24
181.	TEADMUS	44	41	15
182.	TRANSFORMATSIOON	42	40	18
183.	OMAKULTUUR	40	42	18
184.	INTEGREERIMA	37	32	31
185.	INTELLEKTUAALNE	35	53	12
186.	MOODUL	35	49	16
187.	ETNILINE	35	28	37
188.	MATEERIA	34	50	16
189.	REPRESENTATSIOON	31	34	35
190.	KONVENTSIOON	30	32	38
191.	DIALEKTIKA	28	28	44
192.	DIREKTIIV	27	36	37
193.	DARVINISM	25	27	48
194.	HARTA	24	24	52
195.	INFOKIRJAOSKUS	24	56	20
196.	ANTROPOLOOGIA	20	33	47
197.	EKSISTENTSIALISM	17	34	49
198.	KOGNITIIVNE	7	21	72

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina **Kadriliis Rämmann (02.01.1991)**

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Sõnavara tundmine 10. ja 11. klasside õpilaste seas“, mille juhendaja on professor **Martin Ehala**
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 23.05.2013